

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské kombinované studium
2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Šašinková

Nefunkční rodina a její projevy ve vývoji dítěte

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Eleonóra Strapcová

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Part time Studies
2013

BACHELOR THESIS

Adéla Šašinková

Title

Dysfunctional family and its impact on the child development

Prague 2013

**The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Eleonóra
Strapcová**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V ..... dne .....

Jméno autora/ky .....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Velice děkuji paní Phdr. Eleonóře Strapcové, vedoucí bakalářské práce za cenné rady a připomínky, které mi věnovala při vypracování bakalářské práce. Rovněž děkuji své rodině za podporu během celého studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá vlivem rozvodu na budoucí vývoj jedince. Práce je rozdělena na dvě hlavní části – část teoretickou a část praktickou. Teoretická část práce shrnuje zjištěné poznatky z oblasti rozvodu a jeho vlivu na dítě. Cílem bakalářské práce je zjistit vnímání dopadu rozvodu na takto zasažené děti. Pozornost bude zaměřena na zjištění jejich pocitů, postojů a vztahů s oběma rodiči po rozvodu. Praktická část práce se zaměřuje na průzkum. Cílem průzkumu je určit, zda děti byly rozpadem rodiny negativně ovlivněny, zda rozvod rodičů zanechal stopy na jejich budoucím životě, zda rozvod rodičů ovlivnil jejich vztah s rodiči a zda rozvod rodičů zanechal stopy na jejich minulých a současných partnerských vztazích.

Klíčové pojmy

Funkce rodiny, manželství, rodina, rozvod, vliv rozvodu na dítě

Annotation

Bachelor thesis deals about divorce in Czech Republic and the influencing the children. The thesis is divided into two main parts - theoretical and practical part. The theoretical part of the thesis summarizes the findings from the field of divorce and its effect on the child. The aim of the Bachelor thesis is to determine the perception of the impact of divorce on children affected as follows. Attention will be focused on finding their feelings, attitudes and relationships with both parents after divorce. The practical part of the thesis focuses on research. The aim of the research is to determine whether the children have been the disintegration of families negatively affected, whether the divorce of the parents left their marks on the future life, whether the parents' divorce affected their relationship with parents and whether the divorce of parents left their marks on the past and current partner relations.

Key words

Family function, marriage, family, divorce, the impact of divorce on a child

Obsah

_Toc350342399

1 Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
2 Manželství	11
2.1 Vznik manželství a rodiny	12
2.2 Komunikace a krize v rodině	13
2.3 Rozvod jako řešení krize v manželství	14
3 Rodina.....	19
3.1 Funkce rodiny a vliv členů rodiny na vývoj dítěte	19
4 Rozvod.....	25
4.1 Příčiny rozvodovosti	26
4.2 Délka trvání manželství do rozvodu	27
5 Porozvodová situace.....	30
5.1 Zvládání porozvodové situace dětmi	30
PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 Identifikace průzkumného problému.....	34
6.1 Průzkumné šetření a zkoumaný vzorek	34
6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	35
6.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření a doporučení	50
7 Závěr.....	55
Seznam použité literatury a pramenů	57
Seznam grafů a tabulek.....	60
Seznam příloh.....	61

Seznam zkratk

atd.

apod.

tzv.

ČR

a tak dále

a tak podobně

takzvaně

Česká republika

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je problematika nefunkční rodiny a její projevy ve vývoji dítěte. Jedná se o velmi aktuální problematiku, neboť v současnosti stále častěji přibývá rozvodů, které mají neblahý dopad na vývoj dítěte nebo dospívajícího člověka. Rozvod však má také negativní vliv na všechny zúčastněné a je možné zde zahrnout rovněž širší vztahy, jako například přátelé apod. Z výše uvedeného vyplývá, že funkční rodina má nezastupitelnou funkci ve vývoji dítěte. Funkční rodina je to nejcennější, co lze dětem do života dát. Přestože je role funkční rodiny nedocenitelná, stále častěji se je možné setkat právě s rodinou dysfunkční. Taková rodina působí negativně na vývoj dítěte. Následující vývoj se odráží na jeho psychickém, ale i fyzickém zdraví.

Téma bakalářské práce je zvoleno záměrně, neboť rozvodovost má spíše neměnnou tendenci a naopak klasická struktura české rodiny začíná pomalu, ale jistě upadat do pozadí. Z toho důvodu se bakalářská práce soustředí na tuto oblast také s cílem zjistit nejčastější faktory rozvodu a negativních dopadů na dítě. Toto téma je velmi atraktivní, neboť zahrnuje mezilidské vztahy, vývoj člověka, komunikaci a jednotlivé problémy spojené s touto oblastí.

Cílem bakalářské práce je zjistit vnímání dopadu rozvodu na takto zasažené děti. Pozornost bude zaměřena na zjištění jejich pocitů, postojů a vztahů s oběma rodiči po rozvodu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části – část teoretickou a část praktickou. V rámci teoretické části budou osvětleny základní poznatky týkající se problematiky rodiny, funkčnosti rodiny, problémů v rodině. Dále jsou poznatky zaměřeny na manželství, komunikaci, rozvod a porozvodovou situaci, ale i vliv na dítě. V rámci praktické části je realizován průzkum pomocí dotazníkového šetření u dospívajících a dospělých osob, které prošly rozvodem svých rodičů a to právě s ohledem na skutečnost, že rozvod ovlivňuje také budoucí život člověka.

Bakalářská práce vychází z odborné literatury, včetně literatury zahraniční. Mezi mnou citované autory patří například O. Matoušek, M. Vágnerová, J. Langmaier, Z. Matějček a řada dalších. V práci jsou použity rovněž internetové stránky a vybraná legislativa.

Bakalářská práce zabývající se problematikou rozvodu a jeho vlivem na dítě má rovněž své praktické využití. Zjištěné poznatky mohou pomoci především rodičům dětí, kteří procházejí rozvodovým řízením, pomohou pochopit dětský svět a pocity svých potomků, se kterými se snaží vyrovnat.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Manželství

Institut manželství je definován zákonem o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů následovně: „*Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.*¹

Uvedená definice je k dispozici v odstavci § 1 zákona o rodině č. 94/1963 Sb. Jedná se o základní předpis, který upravuje všechny vztahy založené na biologické determinovanosti, kromě vztahů čistě občanskoprávních, kde patří společné jmění manželů apod. Jak je z výše uvedené věty patrné, manželství nemají právo uzavřít osoby stejného pohlaví ani více než dvě osoby.²

Další důležitý účel manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí, což je uvedeno v odstavci 2 příslušného zákona.

Manželství je možné rozeznat také na základě určitých znaků. Plecítý definuje tyto znaky manželství jako institutu:

1. Existence monogamie manželství – jedná se o vztah uzavřený mezi jednou ženou a jedním mužem.
2. Manželství může vzniknout pouze mezi mužem a ženou.
3. Uzavření manželství vychází z principu dobrovolnosti, kdy oba partneři se berou dobrovolně a souhlasí s tím. Nejsou k tomu tedy donuceni.
4. Manželství se uzavírá před příslušným orgánem – občanský sňatek. Sňatek však lze uzavřít před církevním orgánem.
5. Vznik a zánik manželství se řídí platnou legislativní normou.³

---

¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

² Most. *Manželství - práva a povinnosti* [online]. [cit. 2012-10-20]. Dostupný z WWW: http://www.mesto-most.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=9959&id=4439.

³ PLECÍŤÝ, V. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7.

2.1 Vznik manželství a rodiny

Vznik manželství je upraveno zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů. V § 2 příslušného zákona je uvedeno, že muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství, mají se předem navzájem poznat, zjistit své charakterové vlastnosti i svůj zdravotní stav a to z důvodu, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. V rámci § 3 zákona o rodině je uvedeno následující:

„Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, (dále jen "matriční úřad") nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.“⁴

Obecně se rozlišuje občanský sňatek a církevní sňatek. U občanského sňatku se prohlášení o uzavření manželství učiní před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem. Církevní sňatek je specifikován tím, že prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před příslušným orgánem církve.⁵

Manželství může být bezdětné nebo manželství, kde jsou již děti. Manželství, ve kterém jsou děti, se nazývá rodina, což je základní stavební prvek společnosti, má svá práva, ale i povinnosti. Rodina má povinnosti ke státu, ke spoluobčanům, avšak zejména povinnosti k výchově svých potomků. Bližší informace týkající se rodiny budou specifikovány v jedné z následujících kapitol.

---

⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Tamtéž.

2.2 Komunikace a krize v rodině

Správná komunikace v rodině je velmi důležitá. V životě však nastávají okamžiky, kdy z určitých důvodů si manželé přestávají rozumět a často na vině bývá právě nesprávná komunikace. Po létech soužití se partneři vzájemně odcizují. Na vině může být stereotyp, problémy finanční, zdravotní, odlišnost v zájmech a další. Někdy se jedná o problémy závažnější, a sice alkoholismus, gamblerství, chronická žárlivost, nevěra apod. Tyto závažné problémy již potřebují svěřit do péče odborníků. Ne vždy však je snaha takto postiženého partnera se sebou něco dělat opětována a tak manželství postupně upadá. Rozpadem manželství, neustálými hádkami, napjatou atmosférou nejvíce trpí děti. Ani v případech, kdy se rodiče snaží před dětmi chovat správně a nedávat nic najevo, není situace nejlepší, neboť děti dokážou vycítit, že něco není tak, jak má být. Jestliže rodiče s dětmi nehovoří o svých problémech, respektive jestliže rodiče se své děti snaží uchránit před rozvodovou situací, vede tato situace k dalším problémům. Rodiče by měli své děti připravit na nezvratnou změnu, která je čeká a která ovlivní jejich životy. Měli by jim říct, že přestože se rozvádějí a již nebudou žít ve společné domácnosti, jejich vztah k otci a matce se nezmění, budou je vídat a trávit společný čas a především, že nenesou žádnou vinu na této skutečnosti. Děti si často myslí, že za rozvod svých rodičů mohou ony tím, že často zlobily apod. a zbytečně se trápí. Rodiče tak musejí své děti ujistit a snažit se jim poskytnout dostatečnou oporu v takto složitém období.

Rodiče by měli brát své děti jako rovnocenného partnera, ne jako malé dítě, které ničemu nerozumí. Samozřejmě záleží na věku dítěte, ale již velmi malé dítě vnímá hádky rodičů či smutek (zejména matky) negativně. Malé dítě pak reaguje pláčem, podrážděností. Starší děti reagují specificky, což dokládá další kapitola této práce.

2.3 Rozvod jako řešení krize v manželství

Manželství může zaniknout několika způsoby: úmrtím manžela/manželky, prohlášením manžela/manželky za mrtvého, rozvodem, anulací. V rámci této práce je pozornost zaměřena na zánik manželství rozvodem.

V paragrafu 24, odstavce 1, zákona o rodině je uvedeno:

„Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.“⁶

Řešení rodinných sporů v některých vážných případech může vyústit v rozvod. V současné době se již nejedná o ojedinělý jev, ale naopak stále více přibývá rozvodů.

Pokud se hovoří o rozvodu, je nutno zmínit, že jeho důsledky mají ekonomickou, právní, rodičovskou, psychickou a sociální stránku. Po rozvodu trvá dlouhou dobu, než se rodina stabilizuje. Dle šetření zasvěcených pracovníků se doba, kdy se rodina po rozvodu opět stabilizuje, odhaduje na 2 – 5 let.⁷

S rozvodem jsou spojeny další negativní důsledky a to zejména vliv rozvodu na dítě a jeho budoucí život. Ve zdejší kultuře se zdá být rozhodujícím faktorem osobnost matky v péči o dítě. V závislosti na jejím vlastním dětství a na šťastném nebo nešťastném manželství jejích rodičů a také na kvalitě jejích vztahů k oběma rodičům, zejména pak k otci je možné předpokládat, jak bude vypadat její manželství. U všech dětí z neúplných rodin bylo prokázáno více neurotických rysů či výchovných obtíží, rovněž se vyskytují problémy se školním prospěchem, ale i v zařazování do dětské skupiny. V současnosti

---

⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. ISBN 80-901424-7-8.

dochází k vysoké rozvodovosti a to také mimo jiné z toho důvodu, že se dnešní žena vymanila z podřízeného postavení a hospodářské závislosti na muži.⁸

Během situace vedoucí k rozvodu je patrné napětí na všech zúčastněných stranách. Situace vře nejen mezi dospělými, ale také mezi dětmi či dítětem. V mnoha případech děti nechtějí, aby se rodiče rozvedli. Někdy se však stává, že si to děti přejí. Dochází k tomu tehdy, kdy je manželský svazek dlouhodobě konfliktní, rodiče se stále hádají a dělají si naschvály. V tomto svazku se nemůže dítě plně rozvíjet, nemá klid a jeho psychický vývoj zaostává nebo se ubírá špatným směrem. Někdy děti uzavřou koalici s jedním rodičem proti druhému rodiči. Někdy dokonce dítě jednoho z rodičů odmítají zcela a to i v případě, kdy se rodiče příliš nehádají a vycházejí spolu poměrně dobře. Jak však již bylo zmíněno dříve, nejčastěji si děti přejí žít s oběma rodiči dohromady. Rodiče často rozhovor o rozvodu oddalují, mluví se jim o tom špatně a mají obavu z toho, jak bude dítě reagovat. Také se obávají, aby dítě neztratili. To vede v situaci, že se mnohdy dítě dozví o plánovaném rozvodu nepřímo, například v rozhovoru matky s kamarádkou nebo při hádce mezi rodiči. Dítě je z toho zmatené a vzniklou novinu probírá s vrstevníky, od kterých se však může dozvědět mnohem traumatictější názory, než které by jim sdělili rodiče. Rodiče často podceňují schopnost dětí tvořit si vlastní porozumění situace.⁹

„Může vzniknout paradoxní stav – rodiče se utěšují, že děti nic netuší, a děti v tom sekundují. Děti však potřebují být seznámeny s novou situací, dozvědět se, jak o ně bude postaráno, případně že se oba rodiče budou snažit, aby byly děti spokojené.“¹⁰

Důležité také je zmínit reakce dítěte na rozchod rodičů. Ta může mít, dle autorky knihy Ilony Špaňhelové – *Dítě a rozvod rodičů* (2010) tyto formy: lež, drobné krádeže, noční děsy, pocity provinění, zamlklost, somatické projevy, koktání, pomočování a další.

---

⁸ LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

⁹ GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA J. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.

¹⁰ GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA J. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7, s. 100

1. **Lež** – bývá častou reakcí na rozchod nebo spory rodičů. Od věku 5 let již by mělo dítě znát rozdíl mezi lží a fantazijním myšlením. Lži se dítě snaží na sebe upozornit a někoho zranit. Lež se snaží orientovat na vztah ke druhému člověku a chce, aby se tento člověk o této lži dozvěděl a tím jej přinutilo k reakci. To, že reakce rodiče bude negativní, si prvotně neuvědomuje. Lež je projevem toho, že se dítě nachází ve světě, kde mu není dobře a uniká do lži, kde se cítí lépe a snaha upoutat na sebe pozornost.

2. **Drobné krádeže** – dítě se snaží na sebe upozornit, proto dělá drobné krádeže tak, aby se na to přišlo. Tímto touží po tom, aby se poměry v rodině urovnaly. Přestože ví, že to není správné, snaží se tím rodiče vyprovokovat a celou situaci upravit.

3. **Noční děsy** – k tomuto stavu může docházet ve věku od 8. měsíce do konce mladšího školního věku, tedy do přibližně 11 let věku dítěte. Dítě se v noci probudí ne zcela a začne křičet útržkovitá slova a často něco, co nedává smysl. I když má otevřené oči, není probuzené. Při nočním děsu je prožitek dítěte intenzivnější než při noční můře, nedokáže si vzpomenout, co se mu zdálo, je těžší je uklidnit. Příčinou bývá prožitek, který dítě zažilo během dne a nerozumí mu, protože to jeho nevyzrálá psychika nezvládla. Důvodem může být hádka mezi rodiči, nevysvětlený nepříchod rodiče domů, nevysvětlený pláč matky apod. Důležité je tedy dítěti vše pečlivě vysvětlit.

4. **Pocity provinění** – dítě se někdy za vzniklou situaci samo viní. Zaobírá se tím, co udělalo špatně a vyčítá si, že zlobilo, špatně se učí apod. Má výčitky svědomí. Někdy tyto výčitky pramení z toho, že dítě vyslechlo nějakou větu, která jej z toho obvinila, přestože byla myšlena v rámci agrese a nebyla určena jemu. Dítě také může být velmi přecitlivělé a tak na sebe vztahuje vše špatné. Trápí se, ve škole se může začít zhoršovat.

5. **Zamlklost** – v některých případech vede hrozba rozchodu a hádek u rodičů k dětské zamlklosti. Dítě je zamyšlené, věty jsou útržkovité, rodiče nevědí, co se s dítětem děje.

6. **Somatické projevy** – dítě si z ničeho nic začne stěžovat na bolesti břicha, hlavy nebo se mu chce zvracet. U lékaře se však zjistí, že je vše v pořádku. Většinou se tak děje ve chvílích, kdy se rodiče hádají nebo se děje něco jinak negativního. Dítě tímto projevem dává najevo obavu, strach z toho, co se bude dít. Zpravidla takto činí spíše menší děti. V období puberty to častěji bývá jiný projev, jako je vzdor, utíkání k partě, k alkoholu, cigaretám. Také se mohou objevit drogy nebo lásky apod.

7. **Koktání** – dítě může na rozpor mezi rodiči reagovat různě a mezi tyto reakce také patří koktání, což je určitá forma úniku. Jedná se o projev, kdy má dítě v sobě větší emoční náboj a neumí se s tím poprat. Dítě zadržává v řeči. To bývá nejčastěji charakterizováno jako dětská neuróza, což znamená, že dítě nemá poškozenou centrální nervovou soustavu. V tomto případě jsou příčinou konfliktní mezilidské vztahy, které dítě vnímá a neblaze na ně působí. Dospělým takto sděluje, že je něco špatně. Koktání je tedy zátěž, kterou dítě prožívá. Zde je dobré načíst si nějakou odbornou literaturu, snažit se mluvit na dítě pomalu a tiše a snažit se dítěti vzniklou situaci pomoci pochopit.

8. **Pomočování** – jedná se o další projev dítěte vůči psychicky náročné situaci – rozchodu rodičů. Řeč je o znovuoobnovení pomočování, neboť dítě již dříve zvládalo se nepomočovat a chodit na záchod. Může se pomočovat ve chvíli strachu, kdy se něčeho bojí, při prudké hádce, kdy si vzniklou situaci nedovede vysvětlit.¹¹

---

¹¹ ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 179 s. ISBN 978-80-247-3181-0.

Veškeré podobné projevy u dítěte by měly být rodiči pečlivě probrány a měla by jím být věnována náležitá pozornost. Dítě by mělo být ujištěno, že za hádky a rozchod rodičů nemůže a nenese žádnou vinu. Mělo by vědět, že jej rodiče mají rádi a to se nezmění ani ve chvíli, kdy již spolu nebudou. Dítě by také mělo vědět, že situace je náročná i pro rodiče a není tedy samo, kdo je v této chvíli nejistý. Je nutné je ujistit, že se pro ně nic nezmění a bude se stále stýkat s oběma rodiči. Oba rodiče se tedy budou dále starat o jeho dobro. Problémem však je, že rodiče před rozvodovým stáním nejsou často schopni se jednotně shodnout na tom, co je a co není pro dítě vhodné a dobré. Vzniklá situace může dostat dítě do nebezpečí konfliktu loajality. Dítě v napětí a bezradnosti často musí řešit problém aliancí s jedním z rodičů a ztotožňuje se s odmítavým názorem na druhého rodiče, i když se nemusí hned jednat o manipulaci. Přestože rodiče někdy dítě manipulují, zejména v těchto těžkých chvílích, jedná se o způsob, jakým vzniklou situaci řeší vlastními silami. Zpravidla se ukazuje, že čím více odmítavý rodič si snaží kontakt s dítětem vymoci, tím více se mu ono snaží vyhnout. Častěji odmítavým rodičem u dítěte bývá otec, než matka. Vztah s dítětem a odloučeného rodiče dále závisí na vztahu, jaký měli dříve a současné situaci mezi oběma rodiči. Bohužel spolupráce rodičů na jeho výchově bývá po rozvodu velmi složitá, neboť je zatížená mnohými křivkami, nepochopením, schválnostmi apod. Zpravidla matka řeší otázku, jestli jsou návštěvy u otce vhodné, zda ji otec před dítětem nepoškozuje, nepomlouvá.¹² Takovéto chování také nemá nejlepší dopad na vývoj dítěte.

---

¹² GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA J. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.

3 Rodina

Rodina, která se skládá z manželského páru a jejich přímých potomků představuje základní společenskou jednotku známou ve všech lidských společnostech. V různých společnostech může vykazovat rozdílné vztahy k širšímu příbuzenstvu či kmenovému společenství, může mít různou strukturu, různé rozložení rolí a moci. Přesto všude tvoří základ fungování lidské společnosti.

Rodiče se starají o dítě, vychovávají je a věnují mu svůj čas. Ne vždy se to však zcela dobře daří plnit. Závisí na tom jejich osobnost, zkušenosti, materiální možnosti a vliv prostředí. Rozhodnutí pro volbu mít dítě s sebou nese hodně otázek a v případě, že se tak rozhodnou, měli by být na příchod svého potomka řádně připraveni, aby bylo dítě přivedeno do láskyplného prostředí. Pro dítě je velmi důležitá jistota, kterou mu rodiče předávají.

„A podle úrovně jistoty, kterou zažívá v celém svém rodinném společenství, si vytváří jistotu svou, tedy sebe-jistotu – sebe-vědomí.“¹³

3.1 Funkce rodiny a vliv členů rodiny na vývoj dítěte

Rodina má ve společnosti své opodstatnění a určité funkce. Tyto funkce nejlépe vystihli Langmeirer a Krejčířová, kteří uvádějí čtyři základní funkce rodiny:

1. Reprodukční funkce - rodina stále zůstává základní jednotkou plození nové generace, přestože se ve všech známých společnostech rodí děti i mimo manželství, nikde není ilegimita výslovně schvalována.
2. Hospodářská funkce - v každé rodině se musí hospodařit, vést domácnost, vyrábět. V současné průmyslové společnosti je tato funkce poměrně oslabena. Rodina je převážně spotřební jednotkou, která

---

¹³ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 16. ISBN 80-85282-83-6.

nejčastěji jen dovršuje finální fázi výroby, ale některé výrobní prvky z rodiny ani v současnosti nemizí.

3. Emocionální funkce - rodina poskytuje emoční uspokojení všem svým členům v dobrých podmínkách rovnoměrně.
4. Socializační funkce - rodina uvádí dítě rozhodujícím způsobem do lidské společnosti a učí je základním způsobům společenského chování. Také mu předává základní kulturní statky společnosti.¹⁴

Rodina a rodinné prostředí má zásadní vliv na rozvoj osobnosti dítěte. Kromě primární rodiny dítě ovlivňují také prarodiče, vrstevníci, sociální skupiny a nejrůznější instituce.

1. Vztah k matce a otci

Dítě je matkou ovlivňováno již v prenatálním období a to faktory, které na matku působí. Dále je dítě ovlivňováno tím, v jakém pořadí se narodí, ale i dalšími faktory.

„Mimořádný vliv na rozvoj osobnosti dítěte má struktura rodiny a rodinná konstelace, tj. postavení dítěte uvnitř rodiny, jeho role a pozice mezi sourozenci a ostatními členy rodiny.“¹⁵

J. Bowlby rozlišil tzv. vazbové chování, kdy matka svým chováním ihned po porodu zrcadlí chování dítěte a ono napodobuje chování matky. Jestliže rodina funguje správně, později synchronizuje aktivitu svých členů tím způsobem, které je možné přirovnat ke hře orchestru bez dirigenta. Pokud ale rodič nedokáže přiměřeně a opakovaně reagovat na potřeby dítěte, dítě si nevytvoří základní důvěru k dospělé osobě a svou potřebu zdůrazňuje zesilováním emočních projevů (ambivalentní vazba čili vazba s dvojznačným

---

¹⁴ LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

¹⁵ KOHOUTEK, R. *Vývoj a výchova dítěte v rodině*. Brno: CERM, 1998. 17 s. ISBN 80-7204-105-3, s. 13.

postojem dítěte k rodičovské postavě, ve kterém na povrchu převládá závislost) nebo emoční projevy potlačuje a staví se do role nezávislého jedince (vyhýbavá vazba, jež je doprovázena staženým chováním). Dále se mohou vyvinout chaotické reakce na rodiče, kdy se střídají projevy potřeby blízkosti rodiče s jeho odmítáním, tedy dezorganizovaná vazba. Tato vazba je patrná u dětí zneužívaných a týraných. Děti, které nepoznaly rodinné prostředí, pak mají oslabenou schopnost navazovat vztahy a nalézat v nich uspokojení. Mají také oslabený smysl pro běžnou realitu, neboť dětství strávily v ústavech či častým střídáním náhradních domovů.¹⁶

Velmi důležitou roli v životě dětí hraje také otec a tedy, jak je patrné, celá rodina tvořící rodiče a dítě.

„Není pochyb o tom, že dítě se od rodiče stejného pohlaví učí chování ve vztahu k příslušníkům pohlaví opačného. Podporuje to i vazba dítěte na rodiče opačného pohlaví, jež je eroticky zabarvená do té míry, že Freud razil termín oidipovský komplex.“¹⁷

Sigmund Freud, jenž byl zakladatelem psychoanalýzy v roce 1897, popsal již zmíněný **oidipovský komplex**, který vzniká v době odstavování, ale i později a to v situaci, kdy dítě začne žárlit na otce, jelikož se musí dělit o matčinu přízeň. To tlačí batole do role odloučení (separace) od milované bytosti, kterou dosud vnímalo jako výhradní vlastnictví a tuto skutečnost nese nelibě. Dítě tuto skutečnost nese tím hůře, čím bylo s matkou blíže sepjato a separováno od okolního světa. V běžném prostředí by tuto skutečnost mělo batole akceptovat, unést zklamání z této situace. Vytvoření fantazijního obrazu matky představuje jeden z prvních předpokladů úspěšné emancipace a povede k dalšímu osobnostnímu rozvoji dítěte. K oddělování od matky napomáhá také navozování uspokojivých citových vztahů s dalšími blízkými osobami, které jsou schopné nabídnout dítěti i jiné alternativní postoje a vzorce chování.¹⁸

---

¹⁶ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.

¹⁷ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9, s. 63.

¹⁸ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

„V dobře fungujících rodinách může dítě ve svých činnostech spolupracovat s oběma rodiči, aniž by to mezi nimi mělo vyvolávat spory a žárlivost. Jak poukázali další freudovci, lidský jedinec musí při svém zrání a dospívání vždy vyřešit nějakou vývojovou krizi, aby mohl postoupit do dalšího epigenetického stadia“¹⁹

Problémem je situace, kdy se matka vůči dítěti nechová dobře a selhává ve své pečovatelské roli, kde chybí otec či je hrozivou postavou. Matka je ničím nepodmíněná láska, ale otec je autorita, kterou si musí správným chováním získat. Otcové děti podporují ve složitých situacích, sportu apod. To je důležité zejména pro syna. Mnoho synů si vybírá podobné koníčky jako otec, podobnou školu i pracovní dráhu, kterou volil otec. Jestliže otcova role není příkladná, mohou se u dítěte vyvinout opakované konflikty se zákonem apod. Zvláště v situaci, kdy otec chybí nebo s dítětem surově zachází. Pro dceru pak představuje otec model jejího budoucího partnera. Dle vztahů s matkou si dívka vytváří předobraz partnerského svazku, jenž bude preferovat ve vlastním životě v dospělosti.²⁰

2. Vztah k sourozencům

Alfred Adler, zakladatel individuální psychologie, se jako jeden z prvních zabýval sourozeneckými vztahy a vlivem pozice dítěte v rodině na jeho sebepojetí. A. Adler byl dětský psychiatr a mnohokrát zaznamenal, že nejrůznější podoby a neurotické problémy odpovídaly pochybné výchově. Mnohokrát se ukázalo, že adaptační potíže dítěte se dožadovalo pozornosti učitelky a také na ostatní žárlilo. Důvodem byla skutečnost, že dítě je jedináček a nebylo nuceno se zatím s nikým o nic dělit. Adler podotkl, že tento problém jedináčky postihuje i v dospělém životě, kdy jsou více sebestřední a skrbliční, než děti, které se musely již od malička dělit se svým sourozencem nebo sourozenci. Také potvrdil, že jedináčci bývají celý život závislí na mínění a přízni osob s autoritou. Obzvláště to platí pro tzv. vymodlené dítě u starších

---

¹⁹ ERIKSON, E., H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 128 s. ISBN 807106291X.

²⁰ VALÍŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

párů, kde dlouho nemohla žena otěhotnět. Tyto děti bývají rozmazlované, hýčkané a dožadují se všestranné péče. Často také umí psát a číst dříve, než jdou do školy a mezi vrstevníky působí přemoudře. Příliš nejsou přizpůsobiví při hrách a kolektivních sportech. Děti z velkých rodin však problémy mívají také. Ty, které jsou přehlížené, mívají často komplex méněcennosti. Zpravidla zlobí a provokují, přičemž tresty je od toho neodrazují. Učitel, který je kárá, v nich vzbuzuje potřebný zájem, jehož se tolik dožadují. Je tedy důležité v dětech co nejdříve vzbuzovat zkušenost s harmonií a spoluprací, aby si dítě tvořilo pocit, že někam patří. Dítě pak bude v něco důvěřovat, věřit ve skupinu, která je spojená spolehlivými citovými vazbami, v níž má své určité místo. Pocit náležitě důležitosti pak bývá sloučen se zdravou sebeúctou.²¹

V životě dítěte však je také důležité, v jakém pořadí se narodí a rovněž skutečnost, jak jsou sourozenci věkově od sebe vzdálení. Podle Vágnerové pořadí narození zvyšuje pravděpodobnost rozvoje určitých osobnostních rysů i způsobů chování a ve školním věku mohou být již dostatečně vyhraněné. Tyto rysy jsou trvalého charakteru a přetrvávají po celý život.

Nejstarší děti nejčastěji získávají dominantní pozici. Jsou vzorem pro mladší sourozence. Ti je mohou obdivovat, žárlit na ně nebo se cítit jimi odstrčeni. Starší sourozenec se může stát také objektem identifikace, k čemuž dochází ve chvílích, kdy se jím nemůže stát rodič. Může však dojít k situaci, že se mladší sourozenec snaží sebevíc od staršího odlišit, což jsou vzácnější případy. Rodiče kladou na starší sourozence větší nároky, ale mají také větší privilegia. Starší sourozenec je pro ně vyzrálejší a stimulují v něm ambicióznost, motivaci k výkonu a k sebeprosazení.

Nejmladší dítě je ke všem podřízené, ale má jinak výhodné postavení. Rodiče jej více tolerují a více mu odpustí. Nejmladší dítě se musí naučit vycházet z této pozice, musí se naučit podřízovat a domluvit se sourozencem v nadřazeném postavení staršího. Může se však snažit získat výhody jeho

---

²¹ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

vydíráním, žalováním a prosazováním pozice mladšího. Starší sourozenec je sice ochraňuje, ale zároveň s nimi může manipulovat a rozhodovat.²²

---

²² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie 1: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

4 Rozvod

Rozvod a jeho důsledek představují vznik neúplné rodiny. K neúplné rodině dochází zpravidla tehdy, když se jeden rodič odstěhuje a děti vyrůstají nejčastěji s matkou. Jeden z těchto rodičů a nezáleží na tom, zda je to matka nebo otec, se musí postarat o chod domácnosti a také musí čelit zhoršeným ekonomickým podmínkám. Častěji bývá nemocný v důsledku přetížení, avšak zůstat doma a nechodit do zaměstnání si nemůže dovolit. V těchto chvílích se rodič nemůže dostatečně dítěti věnovat, poskytovat mu oporu, kterou potřebuje, přičemž často dochází ke zhoršení vztahu mezi dítětem a rodičem. V podobných situacích je dobré, aby měl rodič k dispozici druhého z rodičů, který by se měl o dítě postarat. Určitou pomoc by mohli poskytnout rovněž prarodiče (Gjuričová, Kubička 2009).

K neúplné rodině dochází především na základě ztráty jednoho z rodičů v důsledku rozvodu, úmrtí, fyzických i psychických trestů, ale také vlivem závislosti v rodině a v neposlední řadě také z důvodu péče o dítě vlastními silami, kdy zpravidla otec není vůbec přítomen a nechce se na výchově nijak podílet nebo otec „není známý“. Tato bakalářská práce se však zaměřuje na rozvod, proto je pozornost zaměřena právě na tuto problematiku.

„Rozvodu většinou předchází období více či méně intenzivního rodinného rozvratu, který zvyšuje stres rodičů a napětí mezi nimi, činí je méně vnímavými pro potřeby dítěte.“²³

V rámci rozvodu je možné se setkat s tzv. psychorozvodem, kde je nutné se přizpůsobit nové situaci po citové i sociální stránce. Zahrnuje to zejména u zraněného partnera emoční bouři, stavy zoufalství až po agresi. Další fázi psychorozvodu znázorňuje oddělení manželství od rodičovství, čímž se částečně zamezí dopadu na dítě. Třetí fáze představuje zaměření se na potřeby dítěte a poslední fáze představuje uspořádání života novým způsobem.²⁴

---

²³ Rodina.cz. *Děti, rodiče a rozvody* [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupný z WWW: <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>.

²⁴ Tamtéž.

4.1 Příčiny rozvodovosti

Příčiny rozvodovosti bývají různé, mohou to být komunikační problémy, nevěra nebo různé závislosti, může se jednat o agresi a další faktory. Podle Českého statistického úřadu v roce 2011 byla rozdílnost povah, názorů a zájmů na úrovni výše 89 % a v roce 1991 byla rozdílnost povah, názorů a zájmů příčinou rozvodu u téměř 41 % mužů a žen.²⁵

Pro pochopení této problematiky a závažnosti situace lze považovat za vhodnou volbu využití grafické prezentace, viz graf č. 1. Rozvodovost je důsledkem neúplné rodiny a problémy s tím spojenými, proto je důležité zahrnout do bakalářské práce určitá statistická data. Na základě uvedeného grafu je možné uvést, že v roce 2011 bylo rozvedeno 28,1 tisíce manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 se tak jedná o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998. K tomuto poklesu došlo v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jimž se následně změnily podmínky pro rozvod.²⁶

V souvislosti s rozvodovou problematikou je vhodné zmínit rovněž příčiny rozvodu. Český statistický úřad uvádí jako konkrétně formulované příčiny rozvratu manželství na obou stranách manželské dvojice nevěru. Ta byla v roce 2011 nejčastěji soudem identifikovanou příčinou rozvratu manželství (na straně muže 1 072 případů, tj. 3,8 % a 697, tj. 2,5 % u žen). Jako druhý nejčastější důvod byl alkoholismus muže či nezájem o rodinu ze strany ženy. Na straně muže pak soud nezjistil zavinění u necelých 3 % a na straně ženy v necelých 5 % případů. Oproti tomu v roce 1991 soud nezjistil zavinění u 23 % rozváděných žen a u 7 % mužů. I tehdy tvořila nejčastější příčinou rozvratu nevěra.²⁷

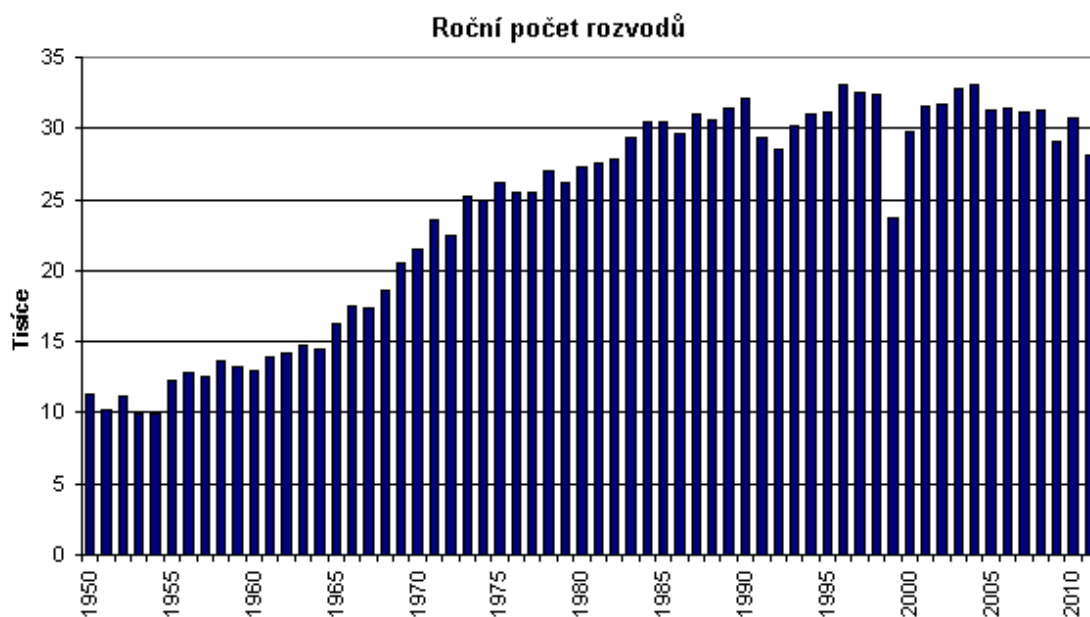
²⁵ ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

Jak uvedené statistiky uvádějí, jedná se o poměrně problematickou skutečnost současné doby.

Graf 1: Rozvodovost v ČR

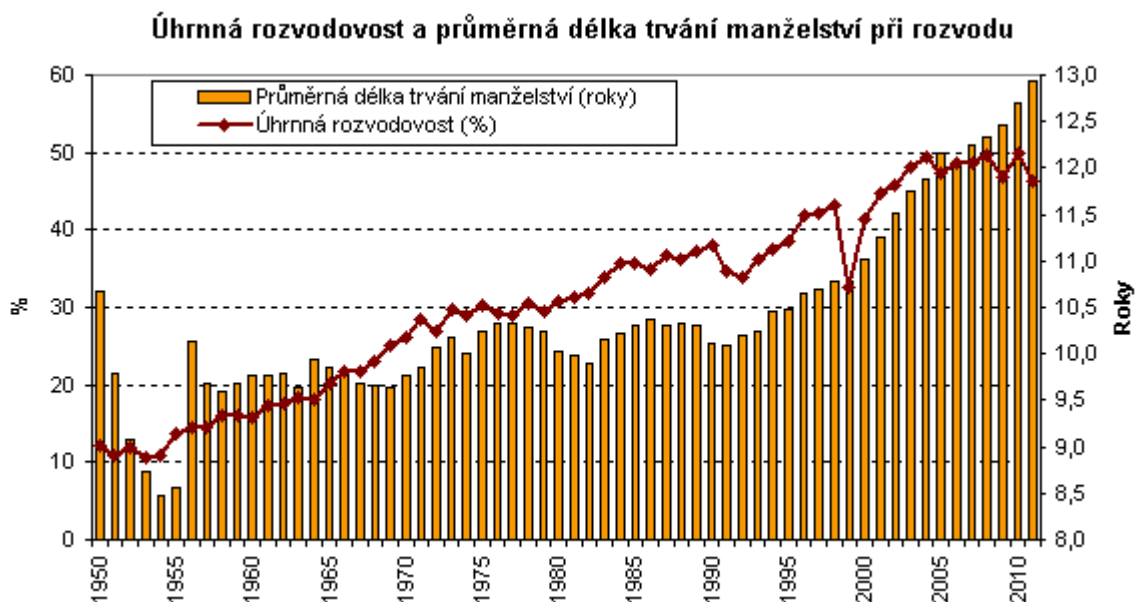
Zdroj: ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

4.2 Délka trvání manželství do rozvodu

Od 90. let 20. století se změnila struktura rozvodů podle délky trvání manželství, přičemž se postupně zvyšovalo zastoupení rozvodů déletrvajících manželství. V roce 1991 se po více než 20 letech manželství rozvádělo téměř 13 % všech manželství. V roce 2001 se již jednalo o více než 19 %, kdy v roce 2011 manželství trvajících déle než 20 let představovala už 30 % ze všech rozvodů. V roce 1991 představovala manželství, která trvala méně než 5 let, více než 33 % rozvodů. Od začátku nového tisíciletí pak připadá na manželství kratší 5 let méně než 20 % rozvodů. Průměrná délka trvání manželství při

rozvodu činila 12,9 let v roce 2011. Srovnají-li se období na počátku 90. let minulého století se současností, pak vzrostla o téměř tři roky.²⁸

Graf 2: Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu

*Úhrnná rozvodovost udává podíl manželství končících rozvodem (za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších zhruba třicet let).

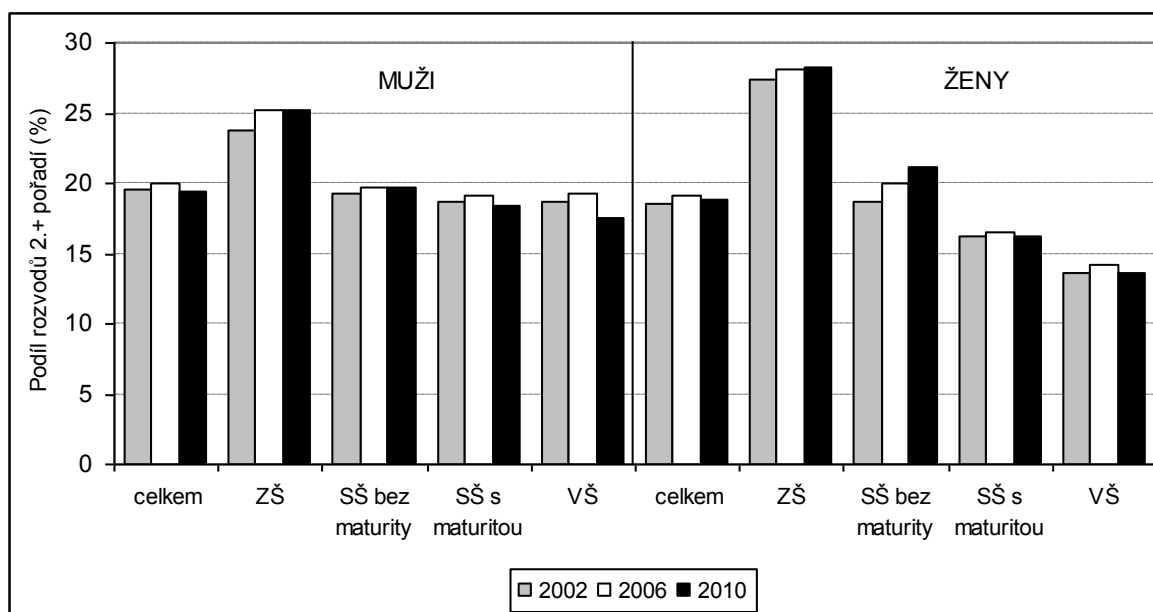
Zdroj: ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

Důležité je zmínit vliv dosaženého vzdělání na rozvodovost v ČR, neboť se často hovoří o tom, že rozvody bývají ovlivňovány také dosaženým vzděláním. Podle statistik Českého statistického úřadu jsou dvě třetiny rozvodů iniciovány na návrh ženy a jedna třetina na návrh muže, přičemž podíl rozvodů vyšších pořadí než prvního není příliš změněn. Z dlouhodobého hlediska se udržuje pod hranicí 20 %, tedy přibližně čtyři pětiny mužů a žen se rozvádí poprvé. Poměrně odlišně se však jeví zastoupení opakovaných rozvodů v závislosti na

²⁸ ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

dosaženém vzdělání, kdy nejvyšší opakovaná rozvodovost je patrná u osob se základním vzděláním. V roce 2010 byla u mužů ve výši 25,2 % a u žen ve výši 28,3 %. U žen s výši úrovně vzdělání podíl opakovaných rozvodů klesá. Například v roce 2010 byla rozvodovost vysokoškolaček 13,6 %. U mužů vysokoškolsky vzdělaných se příliš rozvodovost neliší a drží se na úrovni 18-20 %. Od roku 2005 mají lidé možnost své ukončené vzdělání neuvádět, což je stále více využíváno. V roce 2010 tuto informaci nevedlo plných 11,1 tisíc rozvedených mužů a 11 tisíc rozvedených žen. Na následujícím grafickém zobrazení je možné vidět podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání v % v letech 2002 – 2010.

Graf 3: Podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání (v %), 2002 - 2010

Zdroj: ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

5 Porozvodová situace

Situace po rozvodu není lehká pro nikoho a nejméně pak pro dítě, pubescenta či adolescenta. Až do této doby bylo dítě zvyklé žít v určitých podmínkách a stereotypch, které se však s rozvodem mění. Záleží na průběhu rozvodu, zda se jedná o mírný nebo o bouřlivý průběh, kdy se rodiče nemohou a nechtějí dohodnout na nejdůležitějších záležitostech, a sice péči o dítě a samozřejmě také rozdělení majetku. Zpravidla bývá péče o dítě uložena matce, avšak v některých případech se může o dítě starat i otec. Někdy volí rodiče, ve snaze být k dítěti blíže a rovnoměrně, tzv. střídavou péči, kdy se o dítě starají oba rodiče přibližně stejně. Zdá se, že se jedná o nejhorší možnou variantu, neboť dítě musí být doslova „neustále sbaleno a připraveno na přesun“. Střídavá péče není možná tam, kde bydlí rodiče od sebe příliš daleko a dítě by nemohlo docházet do školy. I v tomto případě však záleží na vzájemné komunikaci rodičů a jejich ústupcích. Snad nejideálnější výchova po rozvodu by měla být v péči jedné osoby s tím, že druhá osoba má právo s dítětem trávit co možná nejvíce svého volného času tak, aby se dítě necítilo druhým rodičem odstrčeno. Nicméně po rozvodu je situace v rodině velmi těžká, neboť rodiče jsou často plní nenávisti k sobě navzájem, a pokud nejsou dostatečně vyzrálí (což v takové situaci může být velmi těžké), mohou druhého rodiče v očích dítěte pomlouvat a snažit se druhého rodiče očernit a dítětem manipulují. To pak může získat negativní postoj ke druhému rodiči. Tato situace samozřejmě není pro vývoj dítěte vhodná a uvedené jednání se může odrazit v jeho pozdějším psychickém vývoji i v jeho budoucnosti, přičemž může rovněž ovlivnit jeho budoucí vztahy i náhled na vlastní uzavírání sňatku.

5.1 Zvládání porozvodové situace dětmi

Každé dítě zvládá porozvodovou situaci jinak, avšak je téměř jisté, že určité problémy mají však téměř všechny děti. Existují určité rozdíly mezi dětmi v rozvedených rodinách a dětmi v rodině, kde partneři spolu žijí. Například podle Trnky (1974) jsou děti z rozvedených manželství hůře

adaptovány než děti, které žijí v rodinách, kde jsou přítomni oba rodiče. Děti z rozvedených rodin vykazují některé z uvedených znaků: děti jsou více samotářské, nepořádné, hádavé a neukázněné. I přesto existují případy, kdy jsou děti v rozvedených rodinách vychovávány správně. Jedná se zejména o ty situace, kdy dítě vychovává osoba, která mu poskytuje bezpečnost, takovou, jakou mělo v době funkční rodiny.²⁹ *Níže je uvedena péče rodičů o dítě po rozvodu.*

1. Výhradní péče matky a otce

Výhradní péče o dítě byla až do nedávna svěřována výhradně matce nebo otci, až novela zákona o rodině z roku 1998 přinesla alternativu v podobě střídavé a společné péče. V současnosti je z 90 % svěřována péče o děti matce, zbytek připadá otci nebo jiným příbuzným. Otci se děti svěřují pouze v nepřítomnosti matky, jejího nezájmu či naprosté neschopnosti se o děti postarat. V těch případech, kdy jsou oba rodiče stejně kvalitní a mají stejné předpoklady pro péči o dítě, je svěřováno do péče matce. Warshak hovoří o tom, že se chlapci na rozvod rodičů adaptují mnohem hůře než dívky, neboť příčinou je výhradní péče matky. Rovněž dívky žijící po rozvodu s otcem mívají více problémů než dívky žijící s matkami. Tuto koncepci však není možné uplatňovat plošně. Všechny děti z rozvedených rodin jsou postiženy stejně, a sice ztrátou plnohodnotného vztahu s druhým rodičem. V těch případech, kdy se rodiče nedohodnou na péči o dítě, rozsah styku určuje soud.³⁰

2. Střídavá a společná péče

Pojem střídavá a společná péče byl do české právní úpravy včleněn na základě zákona č. 91/1998 Sb., zřejmě vlivem staršího anglosaského práva.

---

²⁹ TRNKA, V. *Děti a rozvody*. 1. vyd. Praha: Avicnum, 1974. 216 s.

³⁰ Iustin.cz. *Druhy úpravy poměrů* [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupný z WWW: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=38>.

Schválení dohody o společné výchově představuje skutečnost, kdy poměry nezletilého nejsou ani po rozvodu nijak upraveny a nijak se nemění právní postavení dítěte k jeho rodičům. Společná výchova předpokládá, že dítě má s oběma rodiči stejný kontakt. Toho je však možné dosáhnout v těch případech, kdy také po rozvodu žijí rodiče v jednom bytě anebo naopak v případech, kdy dítě už je blízké věku zletilosti a s rodiči už fakticky nežije. Společná výchova klade především na rodiče velké nároky, protože se musí o všech záležitostech týkajících se dítěte dohodnout, což bývá právě velký problém. Problematické mohou být snad všechny možné skutečnosti, jako např. financování běžných potřeb dítěte, ale i běžná komunikace.³¹

„Střídavá výchova znamená, že dítě žije po určitý časový úsek s každým z rodičů. Zákon neuvádí, po jaké době by ke střídání mělo docházet. V praxi soudů se uplatňuje model střídání po měsíci, soudy však schvalují i dohody o střídavé výchově po týdnu. Podmínky pro svěřeni dítěte do střídavé a společné výchovy jsou totožné. Oba rodiče tedy musí být výchovně způsobilí, musí mít o střídavou výchovu zájem, svěřeni dítěte do střídavé výchovy musí být v zájmu dítěte a střídavou výchovou musí být lépe zajištěny jeho potřeby.“³²

Střídavá a společná péče má své klady a zápory, kdy klady patří skutečnost, že u dítěte nedochází ke zpomalení zdeformování emocionálního vývoje dítěte. Pokud se rodiče rozhodnou pro střídavou a společnou péči, musí komunikovat společně a musí společně řešit problémy i možnosti výchovy podobně, jako tomu bylo dříve v době jejich soužití.³³ Problematické vztahy i komunikace se mohou projevit zejména v době, kdy si jeden z rodičů najde nového partnera.

---

³¹ SOÚ. *Společná a střídavá péče* [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupný z WWW: <http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>.

³² Tamtéž.

³³ ŠPAŇHELOVÁ, I., *Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa*. Právo a rodina, 2005. ISSN 80-7178-089-8.

3. Rozdělení sourozenců po rozvodu

Rozdělení sourozenců po rozvodu mezi rodiče naštěstí bývá sporadické, neboť také soud se domnívá, že rozdělit sourozence by narušilo v mnohém jejich dosavadní život. Naštěstí rodiče většinou vědí, že takovéto rozdělení by nebylo ku prospěchu nikomu. Během rozvodové situace naopak sourozenci spolu drží více a jejich vztah je tak velmi posilován. Občas se však tomuto rozdělení není možné vyhnout a to v těch případech, kdy rodiče bydlí od sebe daleko. V některých rodinách mohou mít rodiče lepší vztah s jedním dítětem než s druhým.³⁴

---

³⁴ WARSHAK R., A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha : Portál, 1996. 237 s. ISBN 80-7178-089-8.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Identifikace průzkumného problému

Následující kapitola se zabývá průzkumem zaměřeným na zjištění dopadu na děti, ale i dospělé, neboť rozvod může ovlivnit v názorech a jednáních dospělého člověka, který rozvodem prošel jako dítě či dospívající. S ohledem na citlivost dat do dotazníkového šetření nejsou zařazeny děti, nýbrž osoby starší 15 let, které však prošly rozvodem svých rodičů v dětském nebo dospívajícím věku. Zařazení těchto osob do dotazníkového šetření je účelné, neboť dospívající a dospělí si již plně uvědomují dopady rozvodu na svou osobnost.

6.1 Průzkumné šetření a zkoumaný vzorek

Cílem průzkumu je určit, zda:

- Děti byly rozpadem rodiny negativně ovlivněny.
- Rozvod rodičů zanechal stopy na jejich budoucím životě.
- Rozvod rodičů ovlivnil jejich vztah s rodiči.
- Rozvod rodičů zanechal stopy na jejich minulých a současných partnerských vztazích.

V rámci této práce jsou rovněž použity následující hypotézy:

Hypotéza H1: Rozvod zanechal stopy na dětském vnímání druhého rodiče (se kterým nežije).

Předpokládá se, že dítě, které žije s jedním rodičem, nemusí mít dobrý vztah s druhým rodičem, se kterým nežije.

Hypotéza H2: Rozvod rodičů ovlivní rozhodování mladého člověka o vlastním sňatku.

Předpokládá se, že rozvod rodičů může negativně ovlivnit rozhodování mladého člověka o vlastním sňatku, neboť dítě či dospívající, který zažil rozvod rodičů, nemusí v tento institut důvěřovat.

Hypotéza H3: Rozvod ovlivňuje dítě psychicky.

Předpokládá se, že dítě během rozvodu je značně pod tlakem.

Průzkum bakalářské práce využívá dotazníkové šetření v rámci kvalitativního šetření. Dotazník byl sestaven pečlivě s ohledem na citlivé údaje a spuštěn do provozu po předešlém preprůzkumu. Dotazník je součástí přílohy A.

Sběr dat byl realizován v rámci vlastních možností. Pro tuto nelehkou a poměrně citlivou záležitost bylo zvoleno online dotazníkové šetření v rámci portálu www.vyplnto.cz, kde se vyplňování účastní řada osob různého věku. Dotazovaní respondenti byli upozorněni na skutečnost, že se jedná o dotazník určen pro osoby, které prošly rozvodem svých rodičů. Dotazníkové šetření je určeno osobám starším 15 let.

Celkový počet dotazníků: 107

Uskutečnění průzkumu: Prosinec 2012

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Následující kapitola se zabývá vyhodnocením dotazníkového šetření. Níže je uvedeno vyhodnocení uskutečněného šetření.

Počet dotazníků: 120

Termín sběru dat: prosinec 2012 - leden 2013

Metoda sběru dat: dotazník

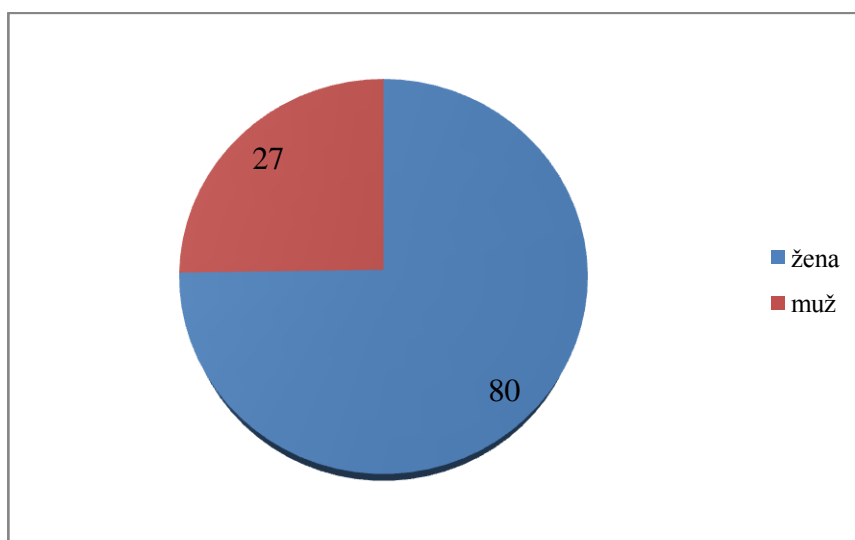
Způsob výběru respondentů: adresování dotazníku je zaměřeno na širokou veřejnost

Úspěšnost návratu dotazníků: 89 %

Počet získaných dotazníků: 107

Dotazníkové šetření obsahovalo celkem 21 otázek. Šetření se účastnilo celkem 107 osob, z nichž bylo 80 žen, což tvořilo 75 % a 27 mužů, což tvořilo 25 %, viz graf níže.

Graf 4: Počet respondentů podle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Další otázka se zabývala věkem. Výsledky byly následující, což nejlépe deklaruje níže uvedená tabulka.

Tab. 1: Věkové složení respondentů

Věk	Počet osob	%
18	9	8
23	8	7
22	8	7
21	8	7
16	8	7
24	8	7
19	6	6
17	5	5
25	4	4
26	4	4
35	4	4
Věk vyšší než 35 let	35	34

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Z výše uvedené tabulky lze pozorovat následující. Nejmladší osoby tohoto průzkumu měly věk 16 let a nejstarší naopak věk vyšší než 35 let. Nejčastěji odpovídaly osoby ve věku 18 let a nejméně často osoby ve věku 17, 25 a 26 let.

Otázka č. 3 se zabývala skutečností, zda jsou rodiče respondentů rozvedeni. Přestože dotazník upozorňoval na skutečnost, že se dotazníkové šetření zaměřuje na osoby, které pocházejí z rozvedených rodin, našly se 2 osoby, které z rozvedených rodin nepocházejí, což tvořilo 2 % všech dotázaných osob. Jedná se však o skutečnost, kdy osoby právě procházejí předrozvodovou situací, proto zůstaly dotazníky těchto osob ponechány ve průzkumu. Zbýlých 105 osob uvedlo, že pocházejí z rozvedených rodin, což tvořilo celkem 98 % všech dotázaných osob.

Tab. 2: Věk dítěte při rozvodu

Věk dítěte při rozvodu	Počet osob
3	10
6	9
18	9
2	7
5	7
15	6
11	6
9	6
1	6
8	5
13	5
4	3
10	4
16	2
19	1
20	3
22	2
12	4
7	4
17	1
30	1

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že nejnižší věk dítěte při rozvodu rodičů byl 1 rok a naopak nejvyšší věk respondenta byl 30 let, přičemž některé osoby se nevyjádřily.

Otázka č. 5 se zabývala skutečností, jak respondent vnímal průběh rozvodu svých rodičů. Na tuto otázku se dotázaní respondenti vyjádřili následovně. Nejčastěji uváděnou odpovědí bylo "klidný". Takto odpovědělo celkem 37 osob, což tvořilo 35 % všech dotázaných respondentů. 30 osob uvedlo, že si na průběh rozvodu rodičů již nepamatuje, což tvořilo celkem 28 % všech dotázaných respondentů. Bouřlivý rozvod svých rodičů prožívalo celkem 25 osob, což tvořilo celkem 23 % všech dotázaných osob. Velmi klidný

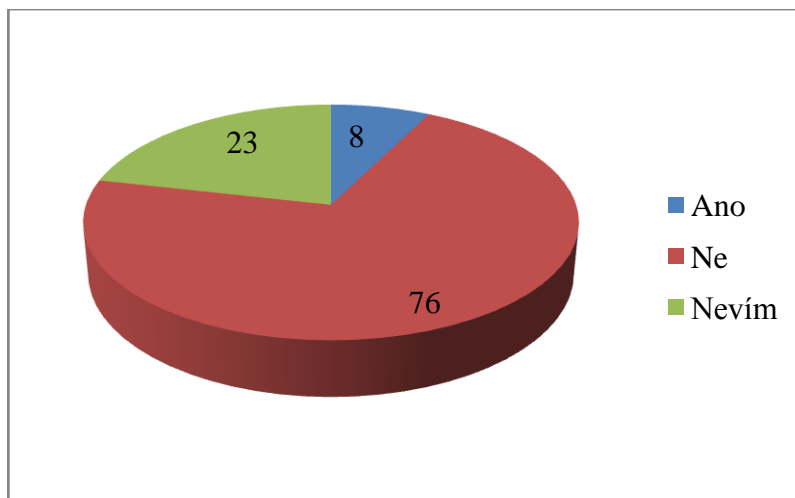
rozvod rodičů zažilo celkem 6 osob, což tvořilo 6 % všech dotázaných respondentů. Velmi bouřlivý rozvod rodičů uvedli 4 dotázaní respondenti, což tvořilo celkem 4 % všech dotázaných respondentů. Jinou možnost zvolilo celkem 5 dotázaných osob, což tvořilo celkem 5 % všech dotázaných respondentů.

Otázka č. 6 se zabývala skutečností, co respondenti prožívali v době rozvodu rodičů. Nejčastěji respondenti uváděli odpověď "jiná možnost" jak odpovědělo celkem 30 osob, což tvořilo 28 % všech dotázaných respondentů. Strach a obavy uvedlo celkem 23 osob, což tvořilo 21 % všech dotázaných respondentů. Úzkost uvedlo celkem 21 osob, což tvořilo 20 % všech dotázaných respondentů. "Jiné" uvedlo 16 dotázaných osob, což tvořilo 15 % všech dotázaných respondentů. Smutek a deprese uvádělo celkem 12 osob a to tvořilo 11 % všech dotázaných respondentů. Zhoršení prospěchu ve škole uvedly celkem 4 osoby, což tvořilo celkem 4 % všech dotázaných respondentů. "Objevily se u mne somatické problémy (bolesti břicha, hlavy, jiné nemoci)" uvedla 1 osoba. Tato odpověď tvořila celkem 1 % všech dotázaných osob.

Otázka č. 7 se zaměřila na to, zda respondenti pociťovali vinu za rozvod rodičů. Na tuto otázku se vyjádřili dotázaní respondenti následovně:

Ne.....	76 osob.....	71 %
Nevím.....	23 osob.....	21 %
Ano.....	8 osob.....	8 %

Graf 5: Pociťovali jste vinu za rozvod rodičů?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Z výše uvedeného grafu je patrné, že největší procento oslovených osob uvádí, že nepociťovalo vinu za rozvod rodičů. 8 z těchto osob však uvádí, že vinu za rozvod rodičů pociťovaly.

Otázka č. 8 se zabývala skutečností, zda respondenti obviňovali některého z rodičů za to, že se rozvedli. Na tuto otázku se dotázaní respondenti vyjádřili následovně:

Nikoho.....	55 osob.....	51 %
Nevzpomínám si.....	26 osob.....	24 %
Ano - otce.....	17 osob.....	16 %
Ano - matku.....	9 osob.....	8 %

Jak je z výše uvedeného patrné, 17 osob uvedlo, že za rozvod rodičů viní otce. Otázka č. 9 se zaměřovala na to, zda respondenti znají důvody rozvodu jejich rodičů. Na tuto otázku odpovídali respondenti různě. Zaznělo zde mnoho odpovědí týkajících se nevěry otce v celkovém počtu 21 respondentů. Na tuto otázku odpověděli 2 respondenti "nevěra matky", což v porovnání s předchozí odpovědí je velmi zanedbatelné. Jako další čtou

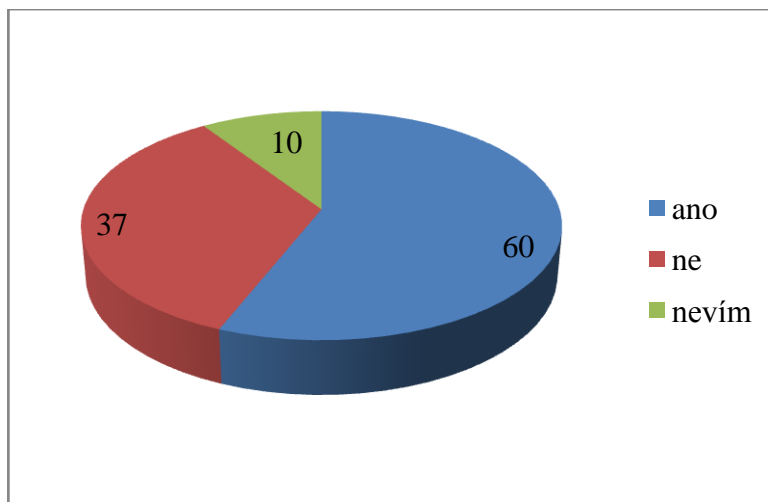

odpověď je možné uvést "časté hádky nebo neshody v názorech". Také zde v jednom případě zazněla odpověď, že si otec změnil zaměstnání, kdy začal podnikat, což vedlo k odlišnému způsobu života a změně okruhu přátel na rozdíl od matky a to posléze vyústilo v novou partnerku. V jednom případě se také vyskytla odpověď, že rodiče si nerozuměli již od počátku a čekali až dítě bude mít 18 let, poté se rozvedli. Rovněž zaznívaly odpovědi, které směřovaly na alkoholismus otce (6 x), gamblerství (2 x), rozdílnost v názorech a také skutečnost, že se brali velmi mladí. V jednom případě se objevil workoholismus otce.

Otázka č. 10 se zabývala skutečností, s kým respondenti po rozvodu převážně žili. 74 respondentů odpovědělo, že po rozvodu s rodiči žilo převážně s matkou, což tvořilo celkem 69 % všech oslovených respondentů. Dále 18 osob uvedlo, že žilo s matkou a jejím partnerem v celkovém počtu 17 % dotázaných osob. 8 osob uvedlo, že žilo s oběma rodiči poměrně stejně, což tvořilo celkem 7 % všech dotázaných respondentů. Celkem 5 osob žilo s otcem, což tvořilo celkem 5 %. S otcem a jeho partnerkou žili celkem 2 respondenti a ti tvořili 2 % všech dotázaných respondentů.

Otázka č. 11 se zaměřovala na situaci, zda rodiče po rozvodu spolu komunikovali. Celkem 60 osob uvedlo, že rodiče společně komunikovali, což tvořilo celkem 56 % všech dotázaných respondentů. Na tuto otázku dále respondenti odpověděli záporně, kdy tato odpověď tvořila celkem 37 odpovědí v celkovém počtu 35 %. Respondenti také odpovídali, že neví. Takto odpovědělo celkem 10 osob, což tvořilo celkem 9 % všech dotázaných respondentů.

Graf 6: Komunikovali rodiče spolu po rozvodu?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

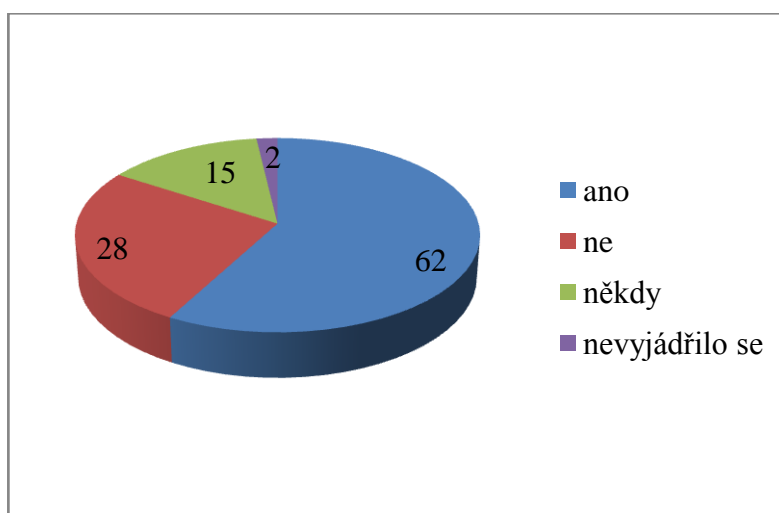
Otázka č. 12 zněla: "Stýkal/a jste se s druhým rodičem po rozvodu? Pokud ano, jak často?" Na tuto otázku nejčastěji respondenti odpověděli negativně v počtu 13 osob, což tvořilo celkem 12 % všech dotázaných osob. "Málo" odpověděly celkem 3 osoby. Tato odpověď tvořila celkem 3 % všech dotázaných osob. "Někdy" uvedly celkem 3 osoby, což tvořilo celkem 3 % všech dotázaných osob. Dotázané osoby také uváděly následující odpovědi:

1 x týdně.....	2 osoby...	2 %
Nestýkala.....	2 osoby...	2 %
1 za 14 dní.....	2 osoby...	2 %
Každý týden.....	2 osoby...	2 %
Jednou za čas.....	2 osoby...	2 %
Jednou za týden..	2 osoby...	2 %
Jednou za čas.....	2 osoby...	2 %
Jednou za týden.	2 osoby...	2 %
Prakticky denně.	1 osoba...	1 %

Veškeré odpovědi jsou uvedeny v příloze B.

Další otázka č. 13 se zabývala skutečností, zda se respondenti stýkají s oběma rodiči rovněž v současné době. Nejčastěji uvedená odpověď je "ano" s celkovým počtem 62 respondentů a v procentním vyjádření ve výši 58 % všech dotázaných osob. 28 osob uvedlo, že se s rodiči v současné době nestýká. Takto odpovědělo celkem 28 osob, což tvořilo 26 % všech dotázaných respondentů. Zbýlých 15 respondentů se vyjádřilo, že se s rodiči stýká pouze někdy, což tvořilo celkem 14 % všech dotázaných. 2 osoby se k tomuto tématu nevyjádřily, viz následující grafické zobrazení.

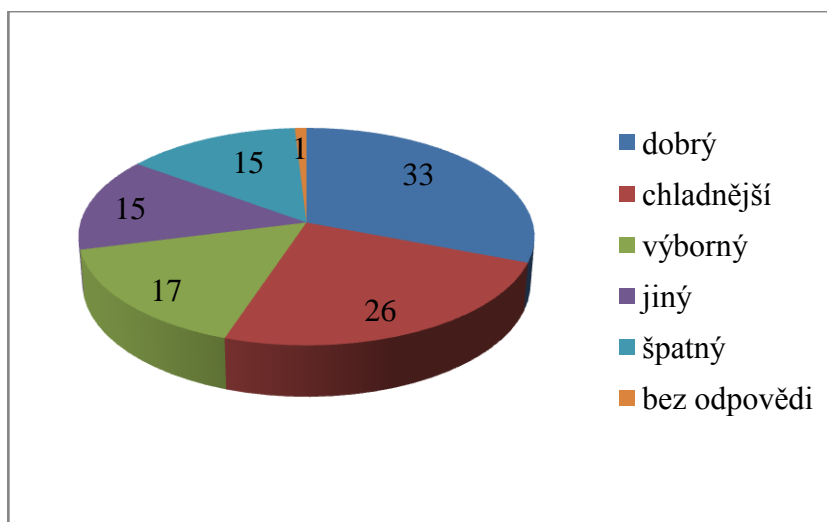
Graf 7: Stýkáte se v současnosti s oběma rodiči?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Otázka č. 14 se zabývala skutečností, jaký má respondent vztah k rodiči, se kterým nežije nebo nežil. Uvedené odpovědi jsou k dispozici v následujícím grafickém znázornění.

Graf 8: Jaký máte vztah k rodiči, se kterým nežijete nebo jste nežil/a?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Na základě výše uvedeného grafu je možné pozorovat nejpočetněji zastoupenou skupinu osob, které uvádějí, že mají dobrý vztah s rodičem, se kterým nežijí nebo nežili v počtu 33 osob, což tvořilo celkem 31 %. Druhou nejpočetnější skupinu pak tvořily osoby, které uvedly, že vztah s rodičem, s nimž nežijí nebo nežili, je chladnější. Tuto skupinu tvořilo celkem 26 osob a v procentním vyjádření se jednalo o 24 % ze všech dotázaných respondentů. Povzbudivá zpráva je, že plných 17 osob (přestože to není vysoké číslo) má vztah s rodičem, se kterým nežije nebo nežilo, výborný. Jednalo se tak o 16 % všech dotázaných respondentů. Špatný vztah se druhým rodičem uvedlo celkem 15 osob (14 %) a možnost "jiný" uvedlo celkem 15 osob (14 %).

V souvislosti s touto otázkou je nutné zhodnotit hypotézu č. 1, která zněla: "Rozvod zanechal stopy na dětském vnímání druhého rodiče (se kterým nežije)." V rámci této hypotézy lze předpokládat, že dítě, které žije s jedním rodičem, nemusí mít dobrý vztah s druhým rodičem, se kterým nežije. Pro vyhodnocení hypotézy se použijí následující odpovědi uvedené v tabulce, viz níže.

Tab. 3: Jaký máte vztah k rodiči, se kterým nežijete nebo jste nežil/a?

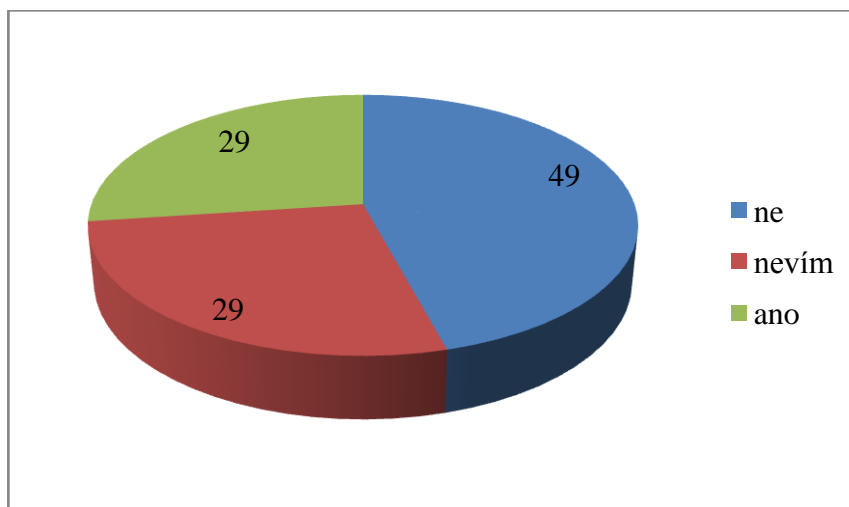
Kladné odpovědi	Počet osob	%
Dobrý	33	31
Výborný	17	16
Celkem	50	47
Záporné odpovědi		
Chladnější	26	24
Špatný	15	14
Celkem	41	38

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Hypotéza H1: Rozvod zanechal stopy na dětském vnímání druhého rodiče (se kterým nežije) se nepotvrdila ze 47 %. Potvrdila se z 38 %. Uvedená hypotéza se z celkového hlediska nepotvrdila.

Otázka č. 15 zněla: "Zanechal rozvod vašich rodičů na Vás negativní dopad v podobě problémů s vlastním vztahem?" Na tuto otázku odpovídaly osoby "ne" v celkovém počtu 49 osob a v procentuálním zhodnocení 46 % ze všech dotázaných respondentů. Jako další odpověď uváděli "nevím" s celkovým počtem 29 osob a procentuálním zhodnocením ve výši 27 % ze všech dotázaných respondentů. Rovněž 29 osob odpovědělo "ano" v celkovém počtu 29 osob a procentuálním zhodnocením ve výši 27 % ze všech dotazovaných respondentů, viz následující grafické zhodnocení.

Graf 9: Zanechal rozvod vašich rodičů na Vás negativní dopad v podobě problémů s vlastním vztahem?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Na základě uvedeného grafického znázornění je možné zjistit, že 49 osob (46 %) nemá problémy s vlastním vztahem, 29 osob (27 %) má problémy s vlastním vztahem a 29 (27 %) osob neví, zda má nebo bude mít problémy s vlastním vztahem.

Otázka č. 16 zněla: Pokud rozvod vašich rodičů zanechal na vašich současných vztazích negativní dopad, napište jaký. Jednalo se tedy o otevřenou otázku, na kterou se dotázaní respondenti mohli, ale také nemuseli vyjádřit. Mnoho respondentů se však zde vyjádřilo a odpovědi byly spíše negativní. Shrnuje je níže uvedená tabulka.

Tab. 4: Pokud rozvod vašich rodičů zanechal na vašich současných vztazích negativní dopad, napište jaký

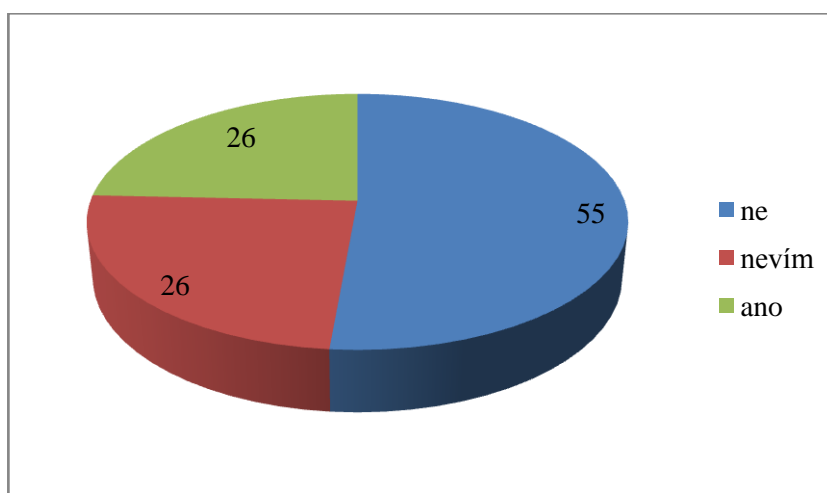
Odpověď	Počet osob
Nezanechal	52
Hádavost, obavy o věrnost partnera, strach z domácího násilí..	1
Snažím se dávat si větší pozor v manželství, nechtěla bych dopadnout stejně.	1
Nedůvěra	13
Díky "neexistenci" otce nemám představu o tom, jaké to je, žít v rodině s oběma rodiči a nemám žádné vzory chování k mužům.	1
Jsem nevěrný.	1
V pubertě jsem se bála a pohrdala opačným pohlavím,	1
Naopak, poučila jsem se z jejich chyb (snad:)	1
2x rozvod	1
Rozchod ne, spíš jejich předchozí soužití	1
Asi se víc bojím budoucnosti.	1
Obavy, že partner bude mít stejné chování jako otec	1
...již v brzkém věku jsem vyhledávala přítomnost chlapců, chtěla jsem cítit lásku, nevěřím mužům, jsme skeptická a negativní, nevěřím na dlouholetost vztahů	1
Problémy s muži	1
Žárlivost, strach	1
Dosud jsem neměl a nemám přítelkyni	1
Nestýkám se ani s jedním	1
Mužský vzor	1
Nevím	4
nezanechal, byla jsem příliš malá....snad později-horší vyrovnávání s novým partnerem-zneužívání	1
Nemám potřebu mat' vzt'ah som radšej slobodná, mužom neverím	1
Chybějící otcovský vzor chování	1
Netuším, protože jsem s nikým nechodila	1
Strach z vlastního krachu ve vztahu (sama jsem vdaná a vnímám každý problém v mém vztahu s manželem jako hrozící rozvod)	1
Podezíravost, strach	1
Pouze strach, at' nedopadnu jako matka	1
Nechci se vdávat	1
Obavy z navázání vážnějšího vztahu a zejména z manželství	1
Postupně si buduji cestu pro chápání manželství a důvěry v opačné pohlaví	1
Nejsem schopná vážnějšího vztahu, a vybírám si špatné partnery(alkoholiky..narkomany)	1
Postrádám vzor chování	1
Můj vztah nyní probíhá úplně stejně jako probíhal vztah mých rodičů - jsem hysterická, občas proběhne i domácí násilí	1
Opatrnost, nesnáším alkohol	1
Lépe si vybírat partnera	1
Už tak všemu jen tak nevěřím	1
Je to složité. Myslím, že nebudu věřit v manželství.	1
Svět není růžový, to vím už od malička	1
Někdy jsem více citlivá	1
Nejsem si zatím jistá	1
Bez odpovědi	2

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Otázka č. 17 se zaměřovala na to, zda má respondent nebo měl dlouhodobějšího partnera (déle než 1 rok). Na tuto otázku odpověděli respondenti následovně: "ano" uvedlo 66 osob (62 %) a "ne" uvedlo 41 osob (38 %).

Otázka č. 18 je v tomto průzkumu klíčová. Ubírá se k ní také hypotéza č. 2. Jednalo se o otázku, zda má rozvod rodičů vliv na názor na sňatky respondentů. Odpovědi respondentů jsou zobrazeny v grafickém znázornění, viz níže.

Graf 10: Má rozvod rodičů vliv na názor na sňatky respondentů?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že celkem 55 osob není ovlivněno rozvodem rodičů v návaznosti na názor na sňatky. Jednalo se tak o 51 %.

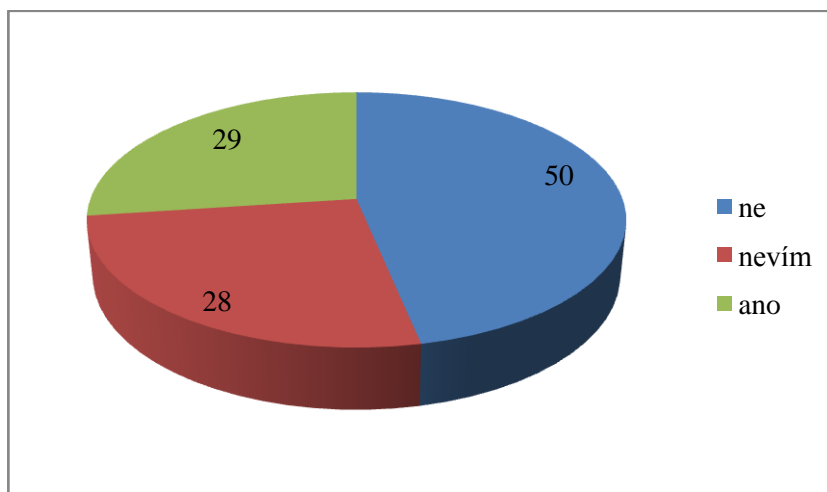
V závislosti na této otázce je nutné vyhodnotit hypotézu H2, která zní: Rozvod rodičů ovlivní rozhodování mladého člověka o vlastním sňatku. Předpokládá se, že rozvod rodičů může negativně ovlivnit rozhodování mladého člověka o vlastním sňatku, neboť dítě či dospívající, který zažil rozvod rodičů, nemusí v tento institut důvěřovat. Tato hypotéza se nepotvrdila, neboť plných 51 % respondentů uvedlo, že rozvod rodičů nemá vliv na jejich

názor na sňatky. V návaznosti na tuto otázku navazuje také otázka č. 19, která se zaměřila na to, zda respondenti jednou plánují vlastní sňatek. 51 dotázaných osob uvedlo, že ano, což tvořilo celkem 48 %, 26 osob uvedlo, že ne, což tvořilo 24 % a 30 osob (28 %) není rozhodnuto. Může to být také z důvodu jejich nízkého věku, kdy ještě nejsou stále rozhodnuti. Rovněž v tomto případě se hypotéza H2 nepotvrdila, neboť plných 51 osob (48 %) odpovědělo, že jednou plánují sňatek. 26 osob (24) uvedlo, že sňatek neplánují a 30 osob (28) ještě stále není rozhodnutých. Mohou se tedy rozhodnout pro sňatek nebo proti uzavření sňatku. Z toho důvodu nemohou být tyto odpovědi zařazeny do vyhodnocení hypotézy. Hypotéza H2 se tedy nepotvrdila ani v případě otázky č. 19.

Předposlední položená otázka byla otázka č. 20, která se dotazovala na skutečnost, zda si respondenti myslí, že je rozvod rodičů psychicky ovlivnil a stále ovlivňuje.

Graf 11: Myslíte si, že Vás rozvod rodičů psychicky ovlivnil nebo stále ovlivňuje?

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.

50 osob (47 %) odpovědělo, že je rozvod rodičů psychicky neovlivnil ani neovlivňuje, 29 osob (27 %) rozvod ovlivňuje nebo ovlivnil a 28 osob (26 %) neví. Rovněž tato otázka se stala předmětem dalšího zkoumání, a sice hypotézy č. 3: Rozvod ovlivňuje dítě psychicky. Předpokládá se, že dítě během rozvodu je značně pod tlakem. Z výše uvedených výsledků vyplývá, že rozvod rodičů spíše zúčastněné respondenty neovlivnil, jak odpovědělo plných 50 respondentů. 29 osob však ovlivnil a 28 osob si není zatím jistých. Jelikož v budoucnu mohou zjistit, že je rozvod rodičů psychicky ovlivnil nebo neovlivnil, nebudou tito respondenti zařazeni do vyhodnocení hypotézy č. 3. Jak je tedy patrné, i tato hypotéza se nepotvrdila ze 47 % a potvrdila se z 27 %. Odpověď "nevím" zůstává otevřená.

Vyhodnocení otázky č. 21 je k dispozici v příloze C. Jednalo se o otázku: Pokud vás rozvod vašich rodičů ovlivňuje i v současnosti, uveďte jak.

6.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření a doporučení

Uvedené výsledky, které jsou v předchozí části, je rovněž nutné blíže shrnout. Průzkum se zaměřil na celou řadu otázek vedoucích ke zjištění potřebného stavu, viz cíle průzkumu. Výsledky průzkumu je možné interpretovat vícero způsoby. Jedním z nich je držet se cílů průzkumu, což bude prezentováno na konci této kapitoly a nabídnout další možnosti interpretace získaných dat. Jednou z možností je například interpretace dat na základě věku. V níže uvedené tabulce jsou uvedeny odpovědi na otázku č. 15, zda zanechal rozvod rodičů negativní dopad v podobě problémů s vlastním vztahem. Jednalo se o osoby, které měly při rozvodu rodičů věk 1 - 3 roky.

Ne	14
Ano	6
Nevím	3

Jak uvádí tabulka, 14 osob nevnímá žádné problémy s vlastním vztahem, 6 osob vnímá a 3 osoby zatím neví. V této věkové skupině je také možné pozorovat následující odpovědi na otázku: Pokud rozvod vašich rodičů zanechal na vašich současných vztazích negativní dopad, napište jaký, kdy tyto osoby nejčastěji uváděly, že rozvod rodičů na jejich současných vztazích nezanechal žádný negativní dopad. Jednalo se o celkem 17 odpovědí "ne" nebo "nevím" z celkového počtu 23 osob ve věku 1 - 3 roky při rozvodu rodičů. Z výše uvedeného je možné vyvodit, že nízký věk dítěte je z hlediska rozvodu přijatelnější, avšak, jak rovněž zněla jedna odpověď, může postrádat mužský vzor v případě, kdy se již matka znovu neprovdá (ten z části může nahradit fungující prarodič mužského pohlaví).

Naopak situace, kdy je dítě ve věku 4 - 9 let, se jeví odlišně. Na tuto skupinu dětí rozvod rodičů pravděpodobně působí nejvíce. Téměř všichni zúčastnění v této věkové skupině, ve které byli v době rozvodu rodičů, uvedli, že trpěli na nějaké úzkostné stavy. 5 osob uvedlo smutek a deprese, strach a obavy uvedlo 11 osob a 10 osob uvedlo úzkost. 6 osob uvedlo "nic z uvedeného" a "jiné" uvedly 2 osoby. Ovšem při hodnocení, zda rozvod rodičů má vliv na sňatky, uvedlo 9 z nich, že ano, avšak 15 z nich uvedlo, že ne. Rovněž 9 z nich bylo a je psychicky ovlivňováno rozvodem rodičů.

Následně je možné se podívat na tento průzkum ze širšího pohledu. V rámci průběhu rozvodu, kdy je předpokládáno, že bouřlivý a velmi bouřlivý rozvod bude mít více negativní dopad na dítě než rozvod klidný, je možné dojít k následujícímu výsledku. Bouřlivým a velmi bouřlivým rozvodem prošlo celkem 29 osob ze 107 respondentů průzkumu. Jejich průměrný věk je nyní 26 let a průměrný věk při rozvodu byl 9 let. Všichni uváděli negativní pocity, jako je úzkost, deprese, smutek, ale také zhoršení prospěchu ve škole u 2 osob ve věku 12 a 15 let. 13 dotázaných osob uvedlo, že rozvod rodičů na ně zanechal dopad v podobě problémů s vlastním vztahem. 9 z nich uvedlo, že rozvod rodičů na ně nezanechal dopad v podobě problémů s vlastním vztahem. 7 odpovědělo, že neví. Plných 16 osob si myslí, že je rozvod rodičů ovlivnil psychicky a stále ovlivňuje.

V průzkumu byly použity také hypotézy, které se měly potvrdit nebo vyvrátit. Nepotvrdila se žádná hypotéza, i když bylo předpokládáno, že rozvod negativně ovlivňuje děti. Přestože se hypotézy na zkoumaném vzorku nevyplnily, není možné tento průzkum považovat za obecně platný pro celou širokou veřejnost, pouze na zmíněný vzorek osob.

Cílem průzkumu bylo určit, zda:

1. Děti byly rozpadem rodiny negativně ovlivněny.

Děti nebo dospívající byli rozpadem rodiny negativně ovlivněny. Většina z nich uváděla negativní pocity při rozvodu, nejčastěji úzkost, strach, deprese, problémy ve škole, ale také somatické problémy.

2. Rozvod rodičů zanechal stopy na jejich budoucím životě.

Průzkum prokázal, že mnoho osob, které prošly rozvodem rodičů, má určité problémy také v současnosti - v dospělosti. Mnoho z nich se potýká nebo potýkalo s problémy v dospělosti v navazování vztahů, vlastních pocitů, řada z nich neplánuje uzavřít sňatek. Někteří jsou více žárliví, jiní nedůvěřiví, další nesnášejí alkohol (což může být pozitivní, ovšem záleží, zda se to nemůže podepsat na jejich vztazích), někomu chyběla postava otce a nyní nemá vzor chování k partnerovi. Objevily se problémy v řeči, které přetrvávají do současnosti. Skutečně je možné říci, že děti, které prošly rozvodem rodičů, trpí nebo trpěly také v současnosti vlivem předešlých událostí. V některých případech, i když to nebylo účelem dotazníkového šetření, je možné říci, že byl osloven odborník, aby pomohl odstranit přetrvávající problémy.

3. Rozvod rodičů ovlivnil jejich vztah s rodiči.

Uvedený průzkum potvrdil, že rozvod negativně ovlivňuje vnímání dítěte či dospívajícího ve vztahu k rodiči, se kterým nežije. Přestože se hypotéza H1 nepotvrdila, bylo zde celkem 41 respondentů, kteří uvedli, že vztah s druhým rodičem mají chladnější nebo špatný. Naopak 50 osob uvedlo, že má vztah s druhým rodičem dobrý nebo výborný. 15 osob uvedlo jiný vztah s druhým rodičem.

4. Rozvod rodičů zanechal stopy na jejich minulých a současných partnerských vztazích.

Rozvod rodičů se může projevit také na budoucích vztazích dítěte. Mohou mít problémy s navazováním kontaktů, uzavíráním se do sebe, větší nedůvěřivostí, obavami, depresemi apod. Uvedený průzkum potvrdil, že část respondentů skutečně tyto problémy má. Jednalo se o 29 osob, které uváděly různé problémy s navazováním vztahů a důvěře vůči druhému partnerovi. 49 osob však je opačného názoru a 29 osob zatím neví. Výsledky zjištěných poznatků osob, které zmínily problémy se vztahy, jsou uvedeny v tabulce č. 4.

Tento cíl je možné považovat za splněný a výsledkem je, že skutečně řada respondentů má v současnosti nebo mělo problémy s vlastními vztahy.

Doporučení:

Doporučení týkající se zamezení rozpadu rodiny a tím zkvalitnění života dítěte a jejich budoucího vývoje mohou být následující:

1. Pečlivě vybírat partnera.
2. Snažit se řešit problémy ihned, správně komunikovat a umět se hádat, relaxovat a trávit společný čas.
3. Pokud dojde k rozvodu, dítě citlivě o tom informovat nejlépe i v přítomnosti druhého rodiče a ujistit jej, že za rozvod nenese žádnou

vinu a že jej rodiče budou mít pořád stejně rádi a trávit s ním stejně času jako dosud (s přihlédnutím na další rodinné uspořádání).

4. Vnímat dítě, jak situaci nese, prožívá. V případě problémů nebát se obrátit na odborníka.
5. Poskytnout dítěti čas, aby se s novou situací vyrovnalo.
6. V rámci možností se snažit vzájemně domluvit a především nepomlouvat jeden druhého před dítětem, manipulovat ho.
7. Přílišně se neuzírat a neprobírat s dítětem vlastní problémy.

7 Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou nefunkční rodiny a jejích projevů ve vývoji dítěte. Teoretická část práce popisovala poznatky zabývající se touto tematikou s použitím odborných knih a jiných zdrojů. Práce byla tvořena rovněž z praktické části obsahující průzkum.

Celá práce pojednávala o výrazném vlivu primární rodiny na dítě a dalších vlivech, které na dítě působí před rozvodem, během rozvodu a po rozvodu rodičů. Závěrem lze říct, že život člověka začíná v primární rodině. Ta jej ovlivňuje v mnoha směrech. Záleží na typu výchovy, na vztazích v rodině, na sourozencích a na pořadí, ve kterém se dítě narodilo. Vlivu primární rodiny je přikládán zásadní význam, teprve až poté přicházejí na řadu další vlivy a to vliv institucí, vrstevníků a kamarádů, vliv prostředí a další, které jej ovlivňují v jeho budoucím životě. Rodina je základním stavebním kamenem celého lidského společenství a dává dětem možnost prožít smysluplný život. Tam, kde rodina chybí, dochází k výkyvům ve vývoji jedince a je často určitá část psychiky člověka svým způsobem narušena, což v mnohém potvrdil také realizovaný průzkum.

Bakalářská práce vycházela z cíle stanoveného v úvodu. Cílem bakalářské práce bylo zjistit vnímání dopadu rozvodu na takto zasažené děti. Pozornost byla zaměřena na zjištění jejich pocitů, postojů a vztahů s oběma rodiči po rozvodu.

Stanovený cíl práce se podařilo splnit. Jelikož se jedná o poměrně rozsáhlou a smutnou oblast, bylo by možné ji rozebrat mnohem detailněji. Bylo by například možné se více věnovat negativním vlivům rodiny ve smyslu ovlivnění dítěte v jeho budoucím životě více do hloubky, avšak toto zaměření by již v mnohém přesáhlo stanovený rámec práce.

Dotazníkové šetření umožnilo náhled do složité životní situace dětí, dospívajících a mladých lidí (někdy i těch starších), kteří se museli vyrovnat nebo dosud vyrovnávají s rozvodem svých rodičů. Z dotazníkového šetření vyplývá, že pro každého jedince je tato situace složitá, pro některého méně a pro některého více. To, jak jedinec vnímá průběh rozvodu rodičů je ovlivněno

samotným průběhem rozvodu, předrozvodovou situací i porozvodovou situací, ale také na základě věku apod.

Práce rovněž pracovala s hypotézami, které se v rámci celého průzkumu nepotvrdily. I přesto z průzkumu vyplynulo, že řada z oslovených trpěla (většina z nich) při rozvodu rodičů, rozpadu rodiny, ale trpí také dosud nebo se s tím teprve nedávno vyrovnala. Jak je tedy vidno, rozvod a rozpad rodiny představuje pro dítě velkou zátěž, kterou špatně snáší a v mnoha případech si následky nese po celý další život v podobě zvýšené nedůvěry v opačné pohlaví, odmítání sňatků, zvýšené žárlivosti, problémům se vztahy, ale i například problémy s komunikací, chybějícím mužským (většinou) vzorem apod.

Praktický přínos této práce může být spatřován ve výsledcích zjištění. To může být následně použito pro vybrané statistiky, ale i další soukromou činnost nebo také pro účely některých vědeckých prací.

Seznam použité literatury a pramenů

- **Monografie**

BAKALÁŘ, E. a kol. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny, 1996. 256 s. ISBN 80-7106-157-3.

DUNOVSKÝ, J. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. 139 s.

DUNOVSKÝ, J. *Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti*. Praha: SEVT, 1986. 81 s.

DYTRYCH, Z. a kol. *Rodiče nezletilých dětí a rozvod*. 1. vyd. Praha: Ústav zdravotní výchovy, 1986.

ERIKSON, E., H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 128 s. ISBN 807106291X.

GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA J. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.

KOHOUTEK, R. *Vývoj a výchova dítěte v rodině*. Brno: CERM, 1998. 17 s. ISBN 80-7204-105-3, s. 13.

KOHOUTEK, R. a kol. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998. 181 stran. ISBN 80-7204-064-2.

LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 16. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.

NOVÁK, T. *Dítě během rozvodu*. Praha: Grada, 2000. 90 s. ISBN 80-247-000-2-6.

PLECITÝ, V. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7.

SMITH, J. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-906-2.

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 179 s. ISBN 978-80-247-3181-0.

TRNKA, V. *Děti a rozvody*. 1. vyd. Praha: Avicnum, 1974. 216 s.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie 1: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

WARSHAK R., A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha : Portál, 1996. 237 s. ISBN 80-7178-089-8.

- **Odborný tisk**

ŠPAŇHELOVÁ, I.: Střídavá péče o děti po rozvodu očima psychologa. In: *Právo a rodina*, Praha: Linde. 2005. č. 5, roč. 7. ISSN 1212–866X.

- **Internetové zdroje**

ČSÚ. *Rozvodovost* [online]. [cit. 2012-11-26]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

Most. *Manželství - práva a povinnosti* [online]. [cit. 2012-10-20]. Dostupný z WWW: http://www.mesto-most.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=9959&id=4439.

Iustin.cz. *Druhy úpravy poměrů* [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupný z WWW: <http://www.iustin.cz/art.asp?art=38>.

Rodina.cz. *Děti, rodiče a rozvody* [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupný z WWW: <http://www.rodina.cz/clanek2859.htm>.

SOÚ. *Společná a střídavá péče* [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupný z WWW: <http://www.soc.cas.cz/info/cz/25066/Spolecna-a-stridava-pece.html>.

- **Zákony**

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1: Rozvodovost v ČR.....	27
Graf 2: Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu.	28
Graf 3: Podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání (v %), 2002 - 2010	29
Graf 4: Počet respondentů podle pohlaví.....	36
Graf 5: Pociťovali jste vinu za rozvod rodičů?.....	40
Graf 6: Komunikovali rodiče spolu po rozvodu?.....	42
Graf 7: Stýkáte se v současnosti s oběma rodiči?.....	43
Graf 8: Jaký máte vztah k rodiči, se kterým nežijete nebo jste nežil/a?..	44
Graf 9: Zanechal rozvod vašich rodičů na Vás negativní dopad v podobě. problémů s vlastním vztahem?.....	46
Graf 10: Má rozvod rodičů vliv na názor na sňatky respondentů?.....	48
Graf 11: Myslíte si, že Vás rozvod rodičů psychicky ovlivnil nebo stále ovlivňuje?	49

Seznam tabulek

Tab. 1: Věkové složení respondentů.....	37
Tab. 2: Věk dítěte při rozvodu.....	38
Tab. 3: Jaký máte vztah k rodiči, se kterým nežijete nebo jste nežil/a?..	45
Tab. 4: Pokud rozvod vašich rodičů zanechal na vašich současných vztazích negativní dopad, napište jaký.....	47

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník.....	i
Příloha B: Odpovědi na otázku č. 12.....	iv
Příloha C: Odpovědi na otázku č. 21.....	viii

Příloha A: Dotazník

- 1) Jste:
  - a) muž
  - b) žena

- 2) Kolik je Vám let? .....

- 3) Jsou Vaši rodiče rozvedení?
  - a) ano
  - b) ne

- 4) Kolik Vám bylo let, když se rodiče rozvedli? -----

- 5) Jak jste vnímal/a průběh rozvodu vašich rodičů? Rozvod byl spíše:
  - a) velmi klidný .....
  - b) klidný .....
  - c) bouřlivý .....
  - d) velmi bouřlivý .....
  - e) nepamatuji se .....
  - d) jiná možnost.....

- 6) Vzpomínáte si, co jste prožíval/a v době rozvodu rodičů?
  - a) strach a obavy
  - b) úzkosti
  - c) smutek deprese
  - d) objevily se u mě somatické problémy (bolesti břicha, hlavy, jiné nemoci)
  - e) zhoršení prospěchu ve škole
  - f) nic z uvedeného
  - h)
  - jiné.....

- 7) Pociťoval/a jste v té době vinu za rozvod rodičů?
  - smua) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 8) Obviňoval(a) jste v té době některého z rodičů za to, že se rozvádějí?
  - a) ano – matku
  - b) ano – otce
  - c) nikoho

d) nevzpomínám si

9) Víte, proč se vaši rodiče rozvedli? Napište důvod.....

10) S kým jste po rozvodu převážně žil/a?

- a) s matkou
- b) s otcem
- c) s oběma rodiči poměrně stejně
- d) s matkou a jejím partnerem
- e) s otcem a jeho partnerkou

11) Komunikovali vaši rodiče po rozvodu?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12) Stýkal/a jste se s druhým rodičem po rozvodu? Pokud ano, jak často.....

13) Stýkáte se s oběma rodiči také v současné době?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

14) Jaký máte vztah k rodiči, se kterým nežijete / nežil/a jste?

- a) výborný
- b) dobrý
- c) chladnější
- d) špatný
- e) jiný .....

15) Zanechal rozvod vašich rodičů na Vás negativní dopad v podobě problémů s vlastním vztahem?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16) Pokud rozvod vašich rodičů zanechal na vašich současných vztazích negativní dopad, napište

jaký.....
.....

17) Měli jste, nebo máte dlouhodobějšího partnera? (déle než jeden rok)

a) ano

b) ne

18) Má rozvod rodičů vliv na Váš názor na sňatky?

a) ano

b) ne

c) nevím

19) Plánujete jednou sňatek?

a) ano

b) ne

c) nevím

20) Myslíte si, že vás rozvod rodičů ovlivnil psychicky a stále ovlivňuje?

a) ano

b) ne

c) nevím

21) Pokud vás rozvod vašich rodičů ovlivňuje i v současnosti, uveďte

jak.....
.....

Příloha B: Odpovědi na otázku č. 12

prakticky denně

Ano, každý 2. víkend

2x měsíčně

Jednou za 1 - 2 měsíce - nezájem otce.

Ano, denně

ne

ano, setkávám se s oběma rodiči stejně

ne

ne

každé 3 týdny na víkend

ano, každý týden

kazdy tyden

Ne, vůbec. Otec o mne nejevil ani ten nejmenší zájem.

Příležitostně.

ne

cca priblizne stejne casto s obema- o neco mene s otcem

1x týdně

Ne.

3x :D

ne

ne

jen když musím (narozeniny, Vánoce)

Velmi často.

Málo, z nedostatku času.

občas

ano, jednou za týden

dvakrát týdně

téměř každý den

nestýkala

2x za rok

málo

ano, 1x týdně

ano..pokud to měl otec dané soudem, tak co 14 dnů..s přibývajícím věkem se to měnilo na méně a méně návštěv

ano, občasně

kdykoli jsem chtěla

málo

málo

jednou za měsíc

s oběma na střídačku

text

ne

nestýkala, otec pouze zavolal či přišel, když jsem měla já nebo sestra narozeniny či o vánocích, jinak neměl zájem.

Ano, stýkala. I 3x za týden. Někdy jsem u toho druhého třeba dva týdny bydlela.

2 x měsíčně

nepravidelně

někdy

1 za 14 dní

čsto

zhruba jednou za měsíc

ne,viděli jsme se asi 3krát

ne

ne

ne

pravidelně - 1xtýdně i častěji

jedou za dva týdny, někdy méně

jednou týdně a o prázdninách

ano, když si otec chodil pro své věci do místa bývalého trvalého bydliště

pořád

jednou za 14 dní

s oběma rodiči stejně často
málo, brzy umřel na rakovinu
Pravidelně jednou za týden
jednou za 14 dní a někdy taky častěji
kdykoliv
co druhý týden
ano do mých cca 12let
každý týden i vícekrát
S otcem jsem se setkávala jednou za 14 dní
Velmi často - několikrát týdně návštěva. Jednou za dva týdny víkend.
několikrát týdně
každý týden
týdně
někdy
jednou za čas
stejně s oběma rodiči, protože se nerozvedli
ne
1-2x měsíčně
1 x za 2 týdny
ne. Až později.
2 x týdně
někdy více, někdy méně
stýkala jednou za 14 dní, ale asi jen 1-2 roky, pak kontakt ustal
cca 8x za dobu 25 let
ne
ano, 1x za 14 dní
ano, tak jednou za měsíc
minimálně - 1x za 3měsíce (není můj biologický otec)
Často, máma vařila, tatínek se staral o můj volný čas
2-3x týdně
jednou za čas
1 za týden

nestýkala
každý týden
2x za týden
ne, po rozvodu žil na Slovensku
někdy
někdy týdně, jindy měsíčně
ano nepravidelně
ne, jen někdy
jen občas
ano
jednou za týden
Jednou za týden
1x týdně
Ne
1 za 14 dní
Pravidelně každý týden

Příloha C: Odpovědi na otázku č. 21

Ano. Nepovažuji manželské soužití za nutné, život "single" mi nepřijde nijak zvláštní nebo nevhodný. Díky dobrým vztahům rodičů po rozvodu nemám problém se stýkat s jejich dalšími partnery, vztah nepovažuji za nutné doživotní.
nedůvěra v manželství, nízké sebevědomí ve vztahu
přišla jsem o rodinu...otec se kterým jsem žila už zemřel
snaha udržet manželství pro děti
Jsem rozhodnutý neudělat svojí manželce to, co můj otec matce - tedy rozvést se s ní kvůli jiné ženě.
Po rozvodu rodičů jsem pak dlouho nebyla schopna mluvit, poněvadž mě otec za svou novou paní vzal a já vše vyzvonila mamince (3 roky). S mluvením jsem měla problémy i později ve školce, škole - referáty a ústní zkoušení jsem nedávala žel jsem pak kvůli tomu nemohla studovat svou vysněnou vysokou školu. Zbavila jsem se toho až před 3 roky, snad, skupinovou terapii, ale drsně a za cenu zdravotních problémů, které se objevily, až když jsem se k původním zážitkům vracela a problém s mluvením pokoušela překonat.
Problémy byvají o svatcích. Rodice si "zavídi" ze jsem v ten ten zrovna s tím nebo tím (za dob kdy jsem se stykala s obema). Hazela na sebe vzajemne spinu coz at se clovek snazi sebevic meni pohled na oba rodice a ne k dobru.
Maminka se na mě škaredě dívá, když zjistí, že se vídám s tátou)
Přestože jsem byla v době rozvodu mých rodičů již "dospělá", prožívala jsem jejich rozchod velmi silně a úzkostně. Do té doby jsme byli taková "ideální rodina". Jejich rozchodem se mi v mých očích rozpadl celý svět. Vše, co pro mě mělo smysl a na co jsem se mohla vždy spolehnout (pevné rodinné zázemí apod.) najednou nebylo. Bylo to o to horší, že jsem si v té době (byla jsem v pubertě a měla problémy sama se sebou) ani v nejmenším nevšimla problémů mezi rodiči. Tím pádem to pro mě bylo jako blesk z čistého nebe. Díky rozvodu mám velmi chladný vztah k otci, kterého jsem do té doby velmi milovala. Upřednostňuje svou "novou" rodinu a já to dosud cítím z jeho strany jako velkou křivdu.
'daddy issues'
Více nedůvěry ve vztahy a v to, že to opravdu může být manželství na celý život.
nijak
nevím, je to těžké posoudit
mám obavy sa vydat'
k otázce 19: a co ti, co mají sňatek za sebou? :-)
pocit, že partner může být také nevěrný
dávám si pozor koho si připustím k tělu, neschvaluji alkohol
I přes poměrně dobrou komunikaci mých rodičů po rozvodu jsem někdy nucena být prostředníkem v komunikaci mezi oběma rodiči
Po rozvodu rodičů měla maminka vážné psychologické problémy, které se mnou opakovaně řešila (prakticky denně), což po 2 letech vedlo k tomu, že i já sama jsem byla nucena navštěvovat klinického psychologa abych se dokázala odprostit od neustálých myšlenek a obav o maminku, já sama jsem se psychicky srovnala až s otěhotněním. Dovětek: Přes toto všechno si uvědomuji že rozvod mých rodičů byl nevyhnutelností - celý 20-ti letý vztah si nerozuměli (odlišné životní touhy, odlišný záliby, ...) a jsem přesvědčena že kdyby maminka neotěhotněla, nikdy by se mí rodiče nevezali.
Myslím, že mne ovlivnil, protože nedůvěřuji mužům. Ale také doufám, že nejsou všichni stejní. Je ještě hodně párů, které spolu žijí dlouhodobě, i když jich už ubývá.
Nemám pocit úplné nezvrácené rodiny
Pocit nenaplnění otcovskou láskou
Nevěřím mužům
Nedopustím, aby má dcera vyrůstala také v rozvedené rodině.
Noční můry
Prostě jsem jiný než jiní, špatně navazuju vztahy s opačným pohlavím.

Zdroj: vlastní zpracování na základě dotazníkového šetření.